

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο ἅγιος Κελεστίνος, πάπας Ρώμης. - Μητροπ. Ζιμπάμπουε Μακαρίου, Τὸ πάθος τοῦ ἱερέα καὶ τὸ μάθημα τοῦ γιοῦ του. - Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΣΤ' «Τὰ στόματα τοῦ Λόγου». - Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. - Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ἡ λάμψη τῆς ἀλήθειας. Ὁρθόδοξη ἀνάγνωση μίας παπικῆς ἐγκυκλίου. - Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Ἡ Κασιανὴ καὶ τὸ ἔργο της. - Γεωργίου Ναοῦμ, Ὁ ψάλτης τοῦ 2000. - Φς, Τὸ βιβλίο. - Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

«ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντὴς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Ὁ ἅγιος Κελεστίνος, πάπας Ρώμης

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Κελεστίνου, πάπα Ρώμης (τοῦ Α', † 432) τιμᾶται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ (τὴν 7η Ἀπριλίου), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία (τὴν 8η Ἀπριλίου). Ὁ κοινὸς αὐτὸς ἅγιος τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὴν Καμπανία, ἔγινε πάπας τὸ 422 καὶ ἔμεινε στὸν παπικὸ θρόνο περίπου δέκα ἔτη. Ὡς πάπας διακρίθηκε γιὰ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο του, γιὰ τὰ ἱεραποστολικά του ἐνδιαφέροντα, γιὰ τὴν καταπολέμησι τῶν αἵρέσεων καὶ τὴν προβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Φρόντισε γιὰ τὴν ἀνακαίνισι τῶν ἰ. ναῶν τῆς Ρώμης καὶ γιὰ τὴν ἀναβάθμισι τῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Μάλιστα ἡ παράδοσις ἀποδίδει εἰς αὐτὸν τὴν προώθησι τοῦ ἀντιφωνικοῦ ἄσματος στὴν Ρώμη, ἀλλὰ, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἐπιφανὴς λειτουργιολόγος Josef Andreas Jungmann, δὲν τεκμηριώνεται ἡ γνώμη, ὅτι αὐτὸς εἰσήγαγε στὴν Θεία Λειτουργία (Messe) τὸ εἰσοδικὸ ἀντίφωνο (Introitus) (Missarum Sollemnia, τόμ. 1, Wien-Freiburg-Basel 1962, σ. 416). Τὴν ἐπισημάνσι τοῦ Jungmann προβάλλει καὶ ὁ διαπρεπὴς βενεδικτίνος ἠγούμενος Dr. Karl Gross (στὸ Ettal), ὁ ὁποῖος ἐπίσης τονίζει, ὅτι τὸ ἔργο, τὸ ὁποῖο ἔχει τὸν τίτλο Capitula Coelestini δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν του, ἀλλὰ ἴσως ἔχει γραφῆ ἀπὸ τὸν ἐξ Ἀκυϊτανίας μοναχὸν Πρόσπερον (Prosper) (Προβλ. B. Altaner, Patrologie, Freiburg 1958, σ. 415).

Ὁ πάπας Κελεστίνος Α' συνετέλεσε στὴ διαμόρφωσι τοῦ πρωῖμου θρησκευτικοῦ γαλλο-φρανκικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ σεβόταν τὴν Ἀνατολικὴ Χριστιανικὴ παράδοσι καὶ ἐμπνεόταν ἀπὸ αὐτήν. Ἡ συμβολὴ του συνίσταται στὸ ὅτι ἐνεθάρρυνε τὸ πνευματικὸ ἔργο μεγάλων προσωπικοτήτων, ὅπως τοῦ Ἰλαρίου Ἀρελάτης, τοῦ Γερμανοῦ τῆς Auxerre, ὁ ὁποῖος μαζί με τὸν Μαρτίνου Τουρῶνης προώθησε τὸν κοινοβιακὸ μοναχισμό στὶς γαλλικὲς περιοχὲς κ.ά.

Ὁ Κελεστίνος Α' διακρίθηκε γιὰ τοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν αἵρέσεων τοῦ Πελαγianiσμοῦ καὶ τοῦ Ἡμιπελαγianiσμοῦ καὶ γιὰ τὸ ὅτι (λ.χ. στὴν ὑπ' ἀρ. 21 ἐπιστολὴ του) ὑπεστήριξε καὶ προέβαλε τὴ διδασκαλία καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἀντικρούοντας τὶς ἐναντίον αὐτοῦ ἐπιθέσεις τῶν Ἡμιπελαγιανῶν. Ὁ Κελεστίνος κατατάσσει τὸν Ἅγιο Αὐγουστίνου στὶς τάξεις τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζονται ὡς «magistri optimi» (Migne P.L. 50, 417-458. B. Altaner, μν. ἔ., σ. 320). Τὸ 429 ὁ ἅγιος Πάπας Κελεστίνος Α' ἔστειλε

στην Ἀγγλία πρὸς στερέωσι τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου καὶ πρὸς καταπολέμησι τῆς αἰρέσεως τοῦ Πελαγיאτισμοῦ τοὺς ἐπισκόπους Γερμανοῦ τῆς Auxerre καὶ Lupus τῆς Troyes. Γιὰ τοὺς ἰδίους σκοποὺς τὸ 431 ἔστειλε ὡς πρῶτον ἐπίσκοπο στὴν Ἰρλανδία τὸν ἐκλεκτὸ διάκονο τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας Παλλάδιον.

Ὁ ἅγιος Κελεστίνος Α' συνδέθηκε ἰδιαίτερος μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς στὸν τομέα τῶν ἀγώνων ἐναντίον τῆς αἰρέσεως τοῦ Νεστοριανισμοῦ, στὴν ὁποία ἀναφέρονται οἱ πλείστες τῶν ἐπιστολῶν του. Στους ἀγῶνες αὐτοὺς ἦταν κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος ἠγεῖτο τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν ἀπόψων τοῦ Νεστορίου, πού ἰσχυριζόταν ὅτι οἱ δύο φύσεις τοῦ Κυρίου ἦσαν ἐνωμένες ὄχι σ' ἓνα πρόσωπο, ἀλλὰ σὲ δύο πρόσωπα, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν γεννήθηκε ὡς Θεάνθρωπος καὶ ὅτι ἡ Παναγία πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ὄχι ὡς «Θεοτόκος», ἀλλ' ὡς «Χριστοτόκος».

Ὁ πάπας Κελεστίνος τὸ 430 συνεκάλεσε στὴν Ρώμη τοπικὴν σύνοδο, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὸν Νεστόριο, ἐνῶ τὸ 431 ἔστειλε τρεῖς ἐκπροσώπους του στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Ἐφέσου, στὴν ὁποία προηδρυσεν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ πάπα Κελεστίνου (οἱ ἐπίσκοποι Ἀρκάδιος καὶ Προϊεκτος καὶ ὁ πρεσβύτερος Φίλιππος), οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν στὴν Ἐφεσο μὲ καθυστέρησι, συμφώνησαν μὲ τὶς ἐναντίον τοῦ Νεστορίου ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ὁποῖες ἤδη εἶχαν ληφθῆ πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν, καὶ ὑπεβोधθησαν τὴν ὀριστικοποίησι τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτήρος τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. (Λεπτομέρειες γιὰ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο βλ. στὸ πολὺ κατατοπιστικὸ βιβλίον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πισιδίας, πρ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατειρῶν καὶ Μεγάλης Βρετανίας **Μεθοδίου Γ. Φούγια**, Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Ἀναθεωρημένη ἐλληνικὴ ἔκδοσις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, ἔκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας», Ἀθήναι, 1997, σσ. 87-128).

Ρωμαιοκαθολικοὶ συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ πάπας Κελεστίνος Α' διεκδικοῦσε τὸ Παπικὸ Πρωτεῖο, συνεχίζοντας τὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ προκατόχου του πάπα Βονιφατίου τοῦ Α' († 422), ὁ ὁποῖος στὶς ἐπιστολές του καὶ ἰδίως στὴν ὑπ' ἀρ. 15 ἐπιστολῇ του, προέβαλε τὸ Πρωτεῖον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς, πού συμμετέσχον στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, δὲν ἀντέταξαν ἀντιρρήσεις στὴν ὁμιλία τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ πάπα, πρεσβυτέρου Φιλίππου, ὁ ὁποῖος ἐνώπιον τῆς Συνόδου προέβαλε τὸ Πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὡς διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ὁ Ἀπόστ. Πέτρος, εἶπεν, εἶναι «ὁ ἔξαρχος καὶ κεφαλὴ τῶν Ἀποστόλων... ὁ θεμέλιος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας...» καὶ «ἕως τοῦ νῦν καὶ αἰεὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις ζῆ

καὶ δικάζει» (J. D. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, 4, 1295 ἔξ. Fr. Heiler, Altkirchliche Autonomie und päpstlicher Zentralismus, 1941, σσ. 187-228. Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι, 1949, σ. 264, σημ. 9). Οἱ διατυπώσεις αὐτές, πού ἔχουν κάποιο στοιχεῖο συνηθισμένης ρητορικῆς ὑπερβολῆς ἐκ μέρους ὑφισταμένου τοῦ πάπα, ἐγίναν δεκτὲς ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς μὲ κάποιαν — ἐξ ἀβρότητος καὶ εὐγενείας — συγκατάβασιν, ἡ ὁποία συμβιβάζοταν πλήρως πρὸς τὴν ἀποψὶ τους ὅτι ὁ πάπας ἦταν «primus inter pares», ὅτι ἡ καθέδρα του στοὺς πρῶτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἦταν «*Προκαθημένη τῆς ἀγάπης*» καὶ ἔχει ἁγιασθῆ μὲ τὸ αἷμα τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ ἀναριθμητῶν Μαρτύρων.

Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἀνατολὴ τιμᾷ τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Κελεστίνου Α', διότι ὁ πάπας αὐτός, πού ἦταν καὶ μέγας ὑπεραποστῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, δὲν ἐπεσκίασε οὔτε ἐμείωσε τὴν αἴγλη τῶν ποιμαντικῶν, λειτουργικῶν, διοικητικῶν καὶ ἱεραποστολικῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν ἀντιαιρετικῶν ἀγῶνων του μὲ ἀξιώσεις ἐξουσιαστικοῦ Πρωτεῖου, πού θὰ ἦσαν ἀντίθετες στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιολογία. Δὲν εἶναι μόνον χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ πάπας Κελεστίνος Α' μὲ ταπεινοφροσύνη δέχθηκε τὸ νὰ εἶναι ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας Πρόεδρος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ τύχη προσοχῆς ὅτι ὁ ἅγιος πάπας Κελεστίνος Α' ἀνέχθηκε ἀπ' ἐνὸς τὸ γεγονός, ὅτι Ἀφρικανικὴ Σύνοδος δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἐπανειλημμένες ἐπεμβάσεις αὐτοῦ, οἱ ὁποῖες ἐγίναν —κατόπιν ἐφέσεως— πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀφορισμοῦ, πού εἶχεν ἐπιβληθῆ ἀπὸ ἐπίσκοπον στὸν πρεσβύτερο Ἀπιάριο (Ariarius) (στὴ Sicca τῆς Ἀφρικῆς) γιὰ ἀνάρμοστη συμπεριφορὰ, καὶ ἀπ' ἐτέρου τὸ ὅτι ἡ ἰδίᾳ Σύνοδος ἐθεώρησεν ἀπαράδεκτη μελλοντικὴ ἀνάμιξι τῆς Ρώμης στὴν ὑπόθεσι αὐτῇ (Πρβλ. J. Chapman, Studies on the Early Papacy, London 1928, σσ. 184-209. R. Höslinger, Die alte afrikanische Kirche, Wien 1935, σσ. 48-60. K. Gross, Ariarius, Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 1, Freiburg 1957, σσ. 689-690).

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου πάπα Κελεστίνου Α' ὀδηγεῖ στὴ σκέψιν, ὅτι ὁ Ἐπίσημος Διάλογος μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας πρέπει στὸ μέλλον ἰδιαίτερος νὰ στηριχθῆ καὶ στὴν διονυχιστικὴ μελέτη τῆς συγκεκριμένης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως καὶ παραδόσεως, ἡ ὁποία γίνεται αἰσθητῆ στὰ ἐπὶ μέρους περιστατικὰ τῆς ζωῆς κοινῶν ἁγίων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι ἔπαιξαν πρωταγωνιστικὸν ρόλο στὴ διαμόρφωσι τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου κατὰ τὴν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένη.

Τὸ πάθος τοῦ ἱερέα καὶ τὸ μάθημα τοῦ γιοῦ του*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε κ. Μακαρίου

Ἐκεῖ συνάντησε τὴν πρεσβυτέρα του καὶ τὰ παιδιά του. Ἦταν ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη γιὰ τὴν οἰκογένειά του γιατί θὰ μπορούσε τώρα νὰ ζήσει μαζί τους ξανὰ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια. Πράγματι ἐκεῖ πού ἔμεινε ἦταν ἀπομονωμένος. Τὸ σπίτι τους ἦταν κτισμένο μέσα σ' ἓνα τεράστιο οἰκόπεδο μὲ μπόλικο νερό. Δυστυχῶς ὁμως τὸ πάθος τοῦ ποτοῦ τὸν ἔκανε σκλάβο δικό του. Δὲν μπορούσε νὰ κάνει χωρὶς αὐτό. Ἔτσι τὶς νύχτες — μιὰ καὶ δὲν ὑπῆρχαν μπιραρίες κοντὰ καὶ μὲ τὸ ποδήλατο ἔφευγε τὸ πρωὶ καὶ ἐπέστρεφε ἀργὰ τὸ βράδυ μεθυσμένος πάντα. Γιὰ τὴν οἰκογένειά του ἦταν ὁ μεγαλύτερος σταυρός. Ἡ πρεσβυτέρα του — μιὰ δυναμικὴ γυναίκα — συνέχισε νὰ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν μόρφωση τῶν τεσσάρων παιδιῶν τους. Θυσία γινότανε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν δρόμο πὸν ἀκολουθοῦσε ὁ ἱερέας σύζυγός της. Κάποτε τὰ πράγματα ἔφθασαν στὸ ἀπροχώρητο. Σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο τῆς φυλῆς τῶν Κικουόγιου ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος συνέχιζε τὸν δικό του δρόμο, δὲν εἶχε πιά δικαίωμα νὰ μένει κάτω ἀπὸ τὴν στέγη τῆς ὑπόλοιπης οἰκογένειας. Ἔτσι τοῦ ἔφτιαξαν ἓνα μικρὸ ξύλινο δωμάτιο γιὰ νὰ μένει ἐφ' ὅσον δὲν ἦταν διατεθειμένος νὰ ἀλλάξει. Τοῦτο δὲν διήρκεσε καὶ πολὺ. Μιὰ νύχτα γύρω στὰ μεσάνυχτα ἐνῶ ἐπέστρεφε μεθυσμένος μὲ τὸ ποδήλατο, ἔχασε τὸν ἔλεγχό του καὶ ἔπεσε χάμω αἰμόφυρτος. Ὅλη τὴν νύχτα ἦταν ἐκεῖ ξαπλωμένος χωρὶς βοήθεια. Τὶς πρωινὲς ὥρες τὸ πρῶτο αὐτοκίνητο πὸν πέρασε ἀντίκρουσε τὸ φρικτὸ θέαμα. Ὁ ἱερέας ἦταν μέσα στὰ αἵματα, ἀφοῦ ὅλο τὸ βράδυ αἰμορραγοῦσε καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ βρεθεῖ κανένας νὰ τὸν βοηθήσει. Ἦταν ἀκόμα ζωντανός. Ἀλλὰ ἔχασε τόσο αἷμα πὸν σὲ λίγο ξηψυχοῦσε, ἐνῶ τὸν πῆγαιναν στὸ πλησιέστερο νοσοκομεῖο.

Ἀφοῦ ἔγιναν οἱ σχετικὲς διαδικασίες μετὰ ἀπὸ μερικὲς μέρες ὀρίστηκε ἡ ἡμερομηνία γιὰ τὴν κηδεῖα του. Ὁ Ἐπίσκοπος εἰδοποιήθηκε ἔγκαιρα. Στὸ Πατριαρχικὸ Σεμινάριο τελέστηκε ἐπιμνημόσυνη δέηση. Ὁ ἱερέας εἶχε λάβει καὶ τὶς δύο χειροτονίες ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο στὸ παρεκκλήσιο τῆς Σχολῆς. Στὴ συνέχεια μαζί μὲ ἄλλους ἱερεῖς ὕστερα ἀπὸ ἓνα κοπιαστικὸ ταξίδι πολλῶν ὡρῶν φθάσανε στὸν τόπο τῆς κηδεῖας. Κόσμος πολὺς, γνωστοὶ καὶ ἀγνωστοὶ ἀπὸ ὅλες τὶς περιοχὲς ἀκόμα

καὶ ἀπὸ τὴν ἐνορία του ἀπὸ τὴν ὁποία ἔφυγε σχεδὸν καταδιωγμένος. Σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο τῆς φυλῆς συνήθως ὁ τάφος γιὰ τὸν ἄνδρα ἀνοίγεται στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ. Γιὰ τὴν περίπτωση ὁμως τοῦ ἱερέα τὰ πράγματα ἦταν διαφορετικά. Λόγω τῆς ἀνάρμοστης συμπεριφορᾶς του ὁ τάφος ἀνοίχτηκε κάπου πολὺ μακριὰ στὸ βάθος τοῦ χωραφιοῦ. Τοῦτο ἔδειχνε τὴν δυσαρέσκεια τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας. Ἀφοῦ ὅλα τελείωσαν, ὁ Ἐπίσκοπος μίλησε στὸ τέλος δίνοντας τὴν πραγματικὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ ἱερέα. Χωρὶς περιστροφὲς περιέγραψε ἀκριβῶς ποιὸς ἦταν. Καλὸς μὲν στὴν ἀρχή, δραστήριος καὶ ἀγαπητὸς ἀπὸ ὅλους, στὸ τέλος ὁμως αἰχμάλωτος τοῦ πάθους τοῦ ποτοῦ. Ὁ κόσμος ἐπῆρε ἓνα καλὸ μάθημα. Ζήτησε ἀπὸ ὅλους νὰ προσεύχονται γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του. Τὸ μήνυμα δόθηκε. Ἡ μόνη δικαία κρίση στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Πέρασαν μερικοὶ μῆνες ἀπὸ τότε. Ἐνα ἀπόγευμα κτυπᾷ ἡ πόρτα τοῦ δωματίου τοῦ Ἐπισκόπου. Ἀνοίγει καὶ ἀντικρῶζει μιὰ ἀγνωστὴ, λεπτοκαμωμένη εὐγενικὴ νεανικὴ ὑπαρξη. Ρωτᾷ ὁ Ἐπίσκοπος ποιὸς ὁ ἀγνωστος ἐπισκέπτης. «Εἶμαι ὁ γιὸς τοῦ μακαρίτη τοῦ πατρὸς Χ.». Ἀμέσως ὁ Ἐπίσκοπος προσκαλεῖ τὸν νεαρὸ ξένο ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ εὐχαριστήσῃ πρῶτα γιὰ τὴν κηδεῖα καὶ ὕστερα νὰ μεταφέρει τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς μητέρας του καὶ τῶν ὑπόλοιπων μελῶν τῆς οἰκογένειάς του. Ἦταν μιὰ περιέργη συνάντηση. Ὁ γιὸς τοῦ ἱερέα — πὸν γιὰ χρόνια ἔπινε σὶς μπιραρίες καὶ κατασκανάλιζε τοὺς χριστιανούς — φαινόταν ἄλλος ἄνθρωπος, δὲν εἶχε καμιά ὁμοιότητα μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ πατέρα του. Τὸ ὕφος του ἦταν ἥπιο, εὐγενικὸ, ἡ φωνὴ του χαμηλὴ, οἱ κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ τῶν ματιῶν του μετρημένες. Μιὰ ἀναπάντεχη ἐπίσκεψη πὸν ἔφερε ὁμως ἓνα νέο ἀνεμοαἰσιοδοξία γιὰ τὴν πορεία τοῦ δεκαοχτάχρονου γιοῦ του πὸν μόλις τελείωσε τὸ Λύκειο, ἀριστοῦχος, ἔτοιμος γιὰ νὰ εἰσαχθεῖ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ναιρόμπης.

Σὲ τέτοιες περιπτώσεις κανεῖς — εἶναι πολὺ φυσιολογικὸ — ἔχει τὶς ἐπιφυλάξεις του. Ἡ συνέχεια ὁμως τῆς συνομιλίας ἀποδεικνύει τὸ ἀντίθετο. Ὁ νέος αὐτὸς εἶναι μὲν ὁ γνήσιος γιὸς τοῦ ἱερέα πὸν γνωρίσαμε ἀλλὰ ἀνήκει σὲ μιὰ τελείως διαφορετικὴ μερίδα χαρακτήρων τῶν ἀνθρώπων. Φαίνεται πληγωμένος πὸν ἔχασε τὸν φυσικὸ του πατέρα,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 84 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

ταραγμένος πού δὲν τὸν γνώρισε καλύτερα ἔστω καὶ μὲ τὰ πάθη του· κάπως σκεπτικὸς γιὰ τὸ τί θὰ ἀπογίνει τώρα πού ἀρχίζει μιὰ νέα περίοδος τῆς ζωῆς του. Ὅλ' αὐτὰ στριφογύριζαν μέσα στὸ μυαλό του χωρὶς ὅμως νὰ φαίνεται ἀπαγοητευμένος οὔτε καὶ ταραγμένος. Μέσα του εἶχε μιὰ ἐνδόμυχη αἰσιοδοξία. Στὴν πρώτη ἐκείνη συνάντηση ἦταν θετικὸς καὶ συγκρατημένος στὰ λεγόμενά του. Οἱ σπουδὲς του στὸ Λύκειο τὸν εἶχαν ἐξασφαλισμένο ἂν ἐπιθυμοῦσε νὰ κάνει ὅποιεσδήποτε ἄλλες σπουδὲς. Ἦξερε ὅτι ἦταν ἐπιμελὴς καὶ δὲν εἶχε ἄλλα ἐνδιαφέροντα. Τότε ἄνοιξε τὴν καρδιά του, ὅταν ἄκουσε τὸν Ἐπίσκοπο νὰ τοῦ λέγει ὅτι ἀπὸ τώρα θὰ ἔχει ἓνα θετὸ πατέρα γιὰ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη πορεία τῆς ζωῆς του. Τὰ νέα αὐτὰ ἔκαναν τὸν Τζέφρεϋ — ἔτσι ἦταν τὸ ὄνομά του — νὰ μὴν ξέρει τί νὰ πεῖ καὶ ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσει. Πρῶτα ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ ψιθύρισε: «Ὁ Θεὸς ἄκουσε τίς προσευχῆς μου». Στὴν συνέχεια, ὕστερα ἀπὸ λίγη διακοπὴ καὶ χωρὶς δυσκολία ἐξέφρασε τὴν χαρὰ καὶ τὴν συγκίνησή του πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ τὴν ἀπόφασή του ν' ἀναλάβει ὁ ἴδιος προσωπικὰ τὴν ζωὴ του ἀπὸ τώρα καὶ μπρός. Δὲν ἤξερε τώρα πῶς ν' ἀρχίσει καὶ τί νὰ ζητήσει. Μὰ νὰ πού ἦταν διακριτικὸς καὶ πολὺ εὐγενικὸς. Ἦθελε τὴν ἀρχὴ νὰ τὴν κάνει ὁ Ἐπίσκοπος. Ὁ Ἐπίσκοπος πού γνώριζε καὶ κατάλαβε τίς σκέψεις του τὸν ψυχολόγησε. «Νὰ τώρα· μιὰ καὶ εἶσαι ἀριστοῦχος τί θὰ ἔλεγες νὰ κάνεις κάτι ἀνώτερο;» τοῦ πρότεινε ἀμέσως ὁ Ἐπίσκοπος. Ὁ Τζέφρεϋ ὅμως σκέφτηκε ἀμέσως κάτι ἄλλο. Ἦθελε νὰ συνεχίσει τὸ ἔργο τοῦ πατέρα του μιὰ καὶ δημιουργήθηκε μιὰ τέτοια λανθασμένη εἰκόνα, τοῦλάχιστο πίστευε ὅτι ἐκεῖνος θὰ μπορούσε νὰ κάνει κάτι τὸ ἀνώτερο καὶ τὸ πιὸ σωστὸ μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἦταν ὅμως ἀκόμα πολὺ νέος. Καλύτερα μιὰ δεύτερη σκέψη. Ἄς γίνεи μιὰ προσπάθεια νὰ μάθει κάτι καὶ μετὰ νὰ ἔλθει νὰ συνεχίσει στὴν Ὁρθόδοξη Πατριαρχικὴ Σχολή. Αὐτὴ ἦταν ἡ συμφωνία καὶ τῶν δύο. Δὲν ἄργησε νὰ βρεθεῖ τὸ κατάλληλο Κολλέγιο. Γράφτηκε καὶ παρακολουθοῦσε τὰ ἀπαραίτητα μαθήματα κάπου μακριὰ ἀπὸ τὴν Ναϊρόμπη. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔγραφε στὸν Ἐπίσκοπο καὶ τὸν ἐνημέρωνε γιὰ τίς σπουδὲς του καὶ τὴν πρόοδό του. Ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν πάντα βέβαιος ὅτι δὲν ἔχανε τὸν χρόνο του καὶ ὅτι κάτι καλὸ θὰ ἔβγαινε ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Πέρασε ἀρκετὸς καιρὸς ἀπὸ τότε πού ἀρχισε τίς σπουδὲς ὁ νέος αὐτός. Μιὰ μέρα κτύπησε τὸ τηλέφωνο τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὸ σηκώνει γιὰ ν' ἀκούσει τὴν γνώριμη φωνὴ τοῦ Τζέφρεϋ νὰ τοῦ λέγει ὅτι βρίσκεται στὴν Ναϊρόμπη καὶ θὰ ἠθέλε νὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ. Κι ἔτσι ἔγινε ἡ συνάντηση. Τὰ νέα αὐτὰ τώρα τοῦ νέου ἦταν εὐχάριστα. Ἦδη μὲ

τὸ πρῶτο πτυχίό πού ἀπόκτησε ἀρχισε μιὰ δοκιμαστικὴ ἐργασία στὸ μεγαλύτερο καὶ πιὸ ξακουστὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ναϊρόμπης. Τί συγκίνηση καὶ τί ἐκπληξὴ ἦταν αὐτή! Καθισμένος μὲ ὕφος τώρα ἐνὸς ὄριμου καὶ μορφωμένου νέου λέγει στὸν Ἐπίσκοπο τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Πολλὲς φορὲς δὲν ἤξερα γιατί ὁ Θεὸς πήρε τόσο πρόωρα τὸν πατέρα μου. Δὲν θέλω νὰ πιστέψω ὅτι αὐτὸ ἦταν μιὰ τιμωρία γιὰ μένα. Ὅχι, λέγω στὸν ἑαυτό μου. Κάποιο σχέδιο εἶχε ὁ Θεὸς γιὰ τὴν ζωὴ μου. Δοκιμάστηκα ἀλλὰ κάτι καλύτερο βγήκε γιὰ τὴν ζωὴ μου· ἔτσι βλέπω νὰ ἐξελισσονται τὰ δικά μου πράγματα». Ἐδῶ σταμάτησε γιὰ λίγο. Ἐσφίξε τὰ δάκτυλά του μ' ἓνα ντροπαλὸ ὕφος καὶ συνέχισε νὰ φιλοσοφεῖ μόνος του σὰν νὰ μὴν ἦμουν παρών. «Βλέπω πάντα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος πού κανονίζει τὴν πορεία τοῦ καθ' ἑνὸς ἀπὸ μᾶς. Πολλὲς φορὲς χανόμαστε χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τί μᾶς προετοιμάζει ὁ Θεός. Ἀκόμα κάνουμε τὴν σκέψη ὅτι μᾶς ἐγκαταλείπει καὶ ἀρχίζουμε νὰ ἔχουμε πικρὸ παράπονο· ἀλλὰ τώρα πού αἰσθάνομαι τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαχνία του προσπαθῶ νὰ δῶ πόσο πραγματικὰ ἀκούει τίς προσευχῆς μου. Γιατί σὲ κάθε μου βῆμα τὸν βλέπω νὰ με παρακολουθεῖ, νὰ με προσέχει... Μὰ εἶναι δυνατόν; σκέφτομαι· πῶς προλαμβάνει νὰ ἔχει ιδιαίτερη φροντίδα γιὰ τὸν καθ' ἓνα μας, γιὰ τὴν κάθε περίπτωση; Τώρα πού ἔχω συμπληρώσει ἓνα μέρος τῶν ὄνειρων μου δὲν ἀμφιβάλω ὅτι θὰ μπορέσω νὰ τὸν ὑπηρετήσω σὰν λειτουργὸς τῶν θείων μυστηρίων Του. Ἐπιθυμία μου νὰ τὸν εὐχαριστήσω γιὰ τὰ τόσα καλὰ πού μοῦ ἔκανε. Τί ἤμουν; Τίποτα. Τὸ ἄξιζα; Ἀμφιβάλω. Κι ὅμως Ἐκεῖνος μὲ σκέφτηκε καὶ θέλησε νὰ με βοηθήσει. Παράπονο δὲν ἔχω...».

Ἡ συνομιλία στράφηκε μετὰ στὸν πατέρα του. Μάλιστα μοῦ λέγει μὲ ἓνα ὕφος ἀθῶου μικροῦ παιδιοῦ. «Νὰ σᾶς πῶ· ἂν θέλετε ὅλα τὰ ὀνόματα ἐκείνων πού μὲ ξέρουν ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια ιδιαίτερα στὰ σχολεῖα πού φοιτοῦσα καὶ μπορεῖτε νὰ τοὺς ρωτήσετε γιὰ τὸν χαρακτήρα μου, οὔτε δοκίμασα ποτέ μου τὸ ποτὸ οὔτε τὸ τοιγάρο...». Καμιά φορὰ οἱ καταστάσεις αὐτὲς δημιουργοῦν ἓνα τέτοιο αἶσθημα πού καταλήγει κανεὶς στὸ συμπέρασμα τοῦ ἀντίθετου, ὄχι ὅμως πάντοτε. Πολλοὶ ἀκολουθοῦν τὰ βήματα ἐκείνου τοῦ προσώπου πού εἶχαν περισσότερη ἀδυναμία καὶ ἦταν τὸ στήριγμά τους. Ἐτσι στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ μικρὸς Τζέφρεϋ ἔσπασε τὸν κανόνα. Τὸ πάθος ἐκεῖνο τὸ φοβερὸ τοῦ πατέρα του — ἱερέα — καὶ ὁ τραγικὸς του θάνατος πού εἶχε σχέση πάλι μὲ τὸ ποτό, τὸν ἔκαναν νὰ δώσει στὸν ἑαυτό του ἓνα μάθημα ἀξιοπρέπειας, τιμῆς καὶ διδάγματος σὲ ὅλους μας.

(Τέλος)

ΣΤ' «ΤΑ ΣΤΟΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ»*

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Στὴν ἴδια περίπτωση ἐπίσης ἀνήκουν καὶ μερικοὶ εὐλαβεῖς, ἀλλὰ ὀλιγογράμματοι ἄνδρες οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν σὲ λαϊκὲς κυρίως συγκεντρώσεις καὶ οἱ ὅποιοι μερικὲς φορὲς ἀπαιτοῦν νὰ ὀμιλήσουν καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ἱερεῖς πρέπει νὰ ἀποθαρρύνουν τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ τὸ συνειδητοποιοῦν, προκαλοῦν βλάβη παρὰ ὠφέλεια στοὺς πιστοὺς καὶ ἰδιαίτερα στὸ ἐκκλησιαστικόν. Ἡ τάση, ἐξάλλου, μερικοῖ, ποὺ δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα τοῦ θεολόγου διδασκάλου, νὰ θέλουν νὰ διδάξουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἀνεβοῦν στὸν Ἄμβωνα τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ χάρισμα γιὰ τὴ λειτουργία αὐτῆ τοῦ λόγου, φανερῶναι ἀφενὸς ὑπέρομετρο καὶ «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον» (Ρωμ. ι' 2) καὶ ἀφετέρου κάποια ἐλαφρότητα.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Ποιμένες καὶ Διδάσκαλοι, τὰ «στόματα τοῦ λόγου», δὲν πρέπει νὰ λησιμονοῦμε ὅτι ἡ ἐξαγγελία τοῦ θείου λόγου καὶ μάλιστα τὸ «ἐπ' ἐκκλησίαις» κήρυγμα ἀποτελεῖ τὸ δυσκολότερο εἶδος λόγου. Ἀπὸ τὰ πανεπιστημιακά μας χρόνια διδαχθήκαμε ὅτι τὸ κήρυγμα προϋποθέτει καλὴ προετοιμασία. Κηρύγματα χωρὶς προετοιμασία καὶ χωρὶς τὴ δομὴ ποὺ ὀρίζουν οἱ κανόνες τῆς Ὀμιλητικῆς, ὄχι μόνο δὲν ὠφελοῦν, ἀλλὰ ἔχουν καὶ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα.

Εἶναι, λοιπόν, χρήσιμο νὰ ὑπενθυμίσουμε μερικὰ βασικὰ στοιχεῖα ποὺ πρέπει νὰ ἔχει τὸ κήρυγμα στὴν ἐποχὴ μας:

α) **Πρωτοτυπία:** Ἡ μακρόχρονη ὀρθόδοξη ἐρμηνευτικὴ καὶ ὀμιλητικὴ παράδοση ἔχει θησαυρίσει στὴν Ἐκκλησία μας ἕνα πλοῦτο γραπτῶν κηρυγματικῶν κειμένων. Οἱ σημερινοὶ λειτουργοὶ τοῦ θείου λόγου ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ διαθέτουν μιὰ μεγάλη σειρὰ κηρυγμάτων καὶ ὀμιλιῶν παλαιότερων καὶ νεότερων διακόνων τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ κηρύγματα ὅμως αὐτά, ἀφενὸς ἔχουν τὴν προσωπικὴ σφραγίδα τοῦ δημιουργοῦ τους καὶ ἀφετέρου ἀναφέρονται σὲ ἀκροατήρια μᾶς κάποιας ἐποχῆς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ κηρύγματα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἔχουν ἀπὸ τρίτους, ὅποιοιδήποτε κι ἂν εἶναι αὐτοί. Ἡ μόνη χρησιμότητα ποὺ ἔχουν τὰ κείμενα αὐτὰ εἶναι ὅτι μποροῦν

νὰ δώσουν «ιδέες», γιὰ ἕνα συγκεκριμένο κήρυγμα. Αὐτούσια τὰ κείμενα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν. Εἶναι «κομμένα καὶ ραμμένα» ἀπὸ ἄλλους τεχνίτες τοῦ λόγου καὶ γιὰ ἄλλους ἀκροατές.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ κήρυγμα πρέπει νὰ εἶναι πρωτότυπο. Ἡ πρωτοτυπία δίνει φρεσκάδα καὶ δύναμη στὸ λόγο. Οἱ λόγοι τῶν Προφητῶν ἦσαν κατεξοχὴν πρωτότυποι. Κανένας προφήτης δὲν ἐπαναλαμβάνει κάποιον ἄλλον. Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστὰι ἔχουν ὑπόψη τους καὶ τοὺς Προφῆτες τῆς Π. Διαθήκης καὶ τοὺς ἄλλους ἱεροὺς Εὐαγγελιστάς. Ὅμως, στὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ποὺ συνέγραψαν δὲν ἀντιγράφουν τοὺς προηγουμένους. Πρωτοτυποῦν.

β) **Ποικιλία θεμάτων:** Τὰ Ἀγιογραφικὰ κείμενα ποὺ διαβάζονται στὴ θεία Λατρεία εἶναι ὀρισμένα. Αὐτὸ δημιουργεῖ ἕνα περιορισμὸ ὡς πρὸς τὸ θεματολόγιο τῶν κηρυγμάτων. Ὡστόσο, ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἕνα μεγάλο πλοῦτο βιωμάτων καὶ ἐμπειριῶν. Ἡ ὑμνολογία, ἐπίσης, τῶν διαφόρων ἱερῶν Ἀκολουθιῶν προσφέρει ἕνα τεράστιο πλοῦτο ἰδεῶν καὶ θεμάτων. Ἐὰν μάλιστα οἱ λειτουργοὶ τοῦ θείου λόγου λαμβάνουν ὑπόψη τους καὶ τὰ θέματα ποὺ παρέχει ἡ καθημερινὴ ἱστορικοκοινωνικὴ πραγματικότητα, τότε μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ κανεὶς ὅτι ἡ ποικιλία τοῦ θεματολογίου τῶν ὀμιλιῶν τους εἶναι ἐξασφαλισμένη.

γ) **Περιοριτικότητα:** Τόσο τὸ γραπτὸ ὅσο καὶ τὸ προφορικὸ κήρυγμα ἔχει περιορισμένο χῶρο ἢ χρόνο. Ὡς ἐκ τούτου, πρέπει νὰ εἶναι περιοριστὸ σὲ ἔννοιες καὶ ιδέες. Οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἄς παραδειγματίζονται ἀπὸ τοὺς «υἱοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου» (Λουκ. ιστ' 8). Σὲ ἕνα μικρὸ χαρτὶ (φείγ-βολάν, ἀφίσες κ.λπ.) ἢ μέσα σὲ λίγα δευτερόλεπτα (ραδιοφωνικὲς καὶ τηλεοπτικὲς διαφημίσεις) δίνουν μὲ ἐπιτυχία τὰ συνθήματά τους καὶ τὰ μηνύματά τους. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας εἶχαν ὡς ἀρχὴ τους τὸ «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ» καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας «τῷ βραχὺ ρήματι καὶ πολλῇ συνέσει, θεοπνεύτως ἀπεφθέγγαντο... τὸ ὑπερφυέστατον χρησιμολόγημα» (Τροπάριον Κυριακῆς Ἁγίων Πατέρων). Ὁ σύγχρονος, ἐξάλλου, ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν ἀντοχὴ καὶ τὴν ὑπομονὴ νὰ παρακολουθεῖ μακρόσυρτα καὶ ἐκτεταμένα κηρύγματα.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 86 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Στὸν ὕμνο «Φῶς ἰλαρόν» ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τρεῖς διάφορες γραφές, πὺ ἤδη ἐπισημάνουμε («αἰνοῦμεν» ἀντὶ «ὑμνοῦμεν», «καὶ Υἱὸν» ἀντὶ «Υἱὸν» καὶ «Θεοῦ» ἀντὶ «Θεόν»), πὺ τὶς συναντοῦμε στὸ παράθεμα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ σὲ χειρόγραφα, καὶ τοῦ «όσιαις» ἀντὶ «αἰσίαις», γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ ἐρώτηση καὶ μὲ τὸ ὁποῖο καὶ μόνο θὰ ἀσχοληθοῦμε κατωτέρω, ἀπαντοῦν στὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα τουλάχιστον ἄλλες δέκα ἀξιόλογες παραλλαγές. Κι αὐτές, ὅπως τὸ «φωναῖς αἰσίαις» ἢ «όσιαις» θὰ μπορούσαν νὰ συζητηθοῦν καὶ νὰ προταθεῖ, γιὰ μερικὲς τουλάχιστον ἀπὸ αὐτές, διόρθωση τῶν γραφῶν πὺ ἐπεκράτησαν στὸ παραδεδεγμένο σήμερα κείμενο τοῦ ὕμνου. Αὐτό, φυσικά, θὰ ὀδηγοῦσε χωρὶς σοβαρὸ λόγο στὴν πλήρη ἀνατροπὴ τοῦ γνωστοῦ καὶ γενικῶς ἀποδεκτοῦ καὶ ἐν χρήσει σήμερα κείμενου.

Οἱ διάφορες αὐτές γραφές εἶναι οἱ ἐξῆς:

«Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἀντὶ «Ἰησοῦ Χριστέ»

«ἐλθόντος» ἀντὶ «ἐλθόντες»

«ἄξιος εἶ» ἢ «ἄξιος σὺ» ἀντὶ «ἄξιόν σε»

«πάσι» ἀντὶ «ἐν πάσι»

«ἐν φωναῖς» ἀντὶ «φωναῖς»

«δι' ὄν» ἢ «δι' οὐ» ἢ «δι' ὦν» ἀντὶ «δι' ὄ»

καὶ «έορτάζει» ἀντὶ «σὲ δοξάζει».

Μετὰ ἀπὸ τὴν μακρὰ, ἀλλὰ ἀναγκαῖα, εἰσαγωγικὴ αὐτὴ περιπλάνηση, ἃς ἐπιχειρήσουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ δῆλημα μεταξὺ τῶν δύο γραφῶν: «φωναῖς αἰσίαις» ἢ «φωναῖς όσιαις»; Στὰ χειρόγραφα ἀπαντοῦν καὶ οἱ δύο γραφές, σπανιότερα ἢ δευτέρα («όσιαις»), συνηθέστερα ἢ πρώτη («αἰσίαις»), ἰδίως στὰ νεότερα χειρόγραφα, πὺ εἶναι ὅπωςδήποτε ἢ ἐπικρατούσα. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει καὶ πολλὰ πράγματα, γιὰ τὸ θέματα κριτικῆς τοῦ κείμενου δὲν λύνεται τρόπον τινὰ πλειοψηφικῶς. Τὸ «αἰσίαις» ἐπικρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ «όσιαις» μαρτυρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰ καὶ παλαιὰ ἐξ ἴσου χειρόγραφα. Ἐπὶ συνόλου 105 κωδίκων ἀπὸ τοῦ Θ' μέχρι καὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, πὺ ἔχει ἐπισημανθεῖ ὁ ὕμνος «Φῶς ἰλαρόν», ἐπτά ἔχουν «φωναῖς όσιαις» καὶ ὄλα τὰ ὑπόλοιπα «φωναῖς αἰσίαις». Νὰ πρόκειται ἄραγε γιὰ ἀντιγραφικὸ, ἀκουστικὸ ἢ ὀπτικὸ,

λάθος; Ἐν ναί, ποῖο εἶναι τὸ ἀρχικὸ καὶ ὀρθὸ καὶ ποῖο εἶναι τὸ λανθασμένο; Τὸ «αἰσίαις» ἔγινε «όσιαις» ἢ τὸ «όσιαις» ἔγινε «αἰσίαις»; Καὶ τὰ δύο κατ' ἀρχὴν εἶναι ἐξ ἴσου πιθανά. Καὶ τὰ δύο ἐπίθετα ἔχουν ἴσες συλλαβές μὲ τὸν τόνο στὴν δευτέρα (-' -). Διαφέρουν μόνο κατὰ τὴν πρώτη συλλαβή, πὺ εὐκόλα ὀπτικὰ στὰ μεγαλογράμματα, ἀκόμα καὶ στὰ μικρογράμματα, χειρόγραφα μπορεῖ, λόγω ὁμοιότητος τῶν στοιχείων, νὰ ἀναγνωσθεῖ ἐσφαλμένως (ΑΙ-Ο ἢ αἰ-ό). Στὶς περιπτώσεις αὐτές ἢ δυσκολωτέρα γραφὴ θεωρεῖται ἢ ἀρχικὴ. Ἐδῶ δὲ δυσκολωτέρα γραφὴ εἶναι τὸ «αἰσίαις», ἐνῶ τὸ «όσιαις» στὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα εἶναι τὸ συνηθέστερο καὶ εὐκολώτερο. Κατὰ τὶς ἀρχές τῆς κριτικῆς τοῦ κείμενου εἶναι ἀδύνατο ὁ ἀντιγραφεὺς νὰ εἶδε ἢ νὰ ἄκουσε «όσιαις» καὶ νὰ ἔγραψε «αἰσίαις», ἐνῶ τὸ ἀντίθετο εἶναι δυνατὸ καὶ συνηθές.

Στὸ ἴδιο συμπέρασμα ὀδηγοῦμαστε καὶ ἀπὸ ἓναν ἄλλο δρόμο. Ἐν δηλαδὴ δὲν πρόκειται γιὰ ἀντιγραφικὸ σφάλμα, τότε ἔχουμε μιὰ συνειδητὴ παρέμβαση στὸ κείμενο, μιὰ διόρθωση. Καὶ τώρα ὅμως ἀνακύπτει τὸ ἴδιο δῆλημα, πὺ ἀντιμετωπίζεται μὲ παρόμοιο πρὸς τὸ προηγούμενο σκεπτικὸ. Ποιὰ ἦταν ἢ ἀρχικὴ γραφὴ καὶ ποιὰ ἢ διόρθωση καὶ γιὰ ποῖο λόγο ἔγινε αὐτὴ. Τὸ «αἰσίαις» διορθώθηκε σὲ «όσιαις» ἢ τὸ «όσιαις» σὲ «αἰσίαις»; Τὸ «αἰσίαις» εἶναι μιὰ λέξη σχετικὰ σπανία στὰ χριστιανικὰ κείμενα, μὲ κοσμικὸ καθαρὰ νόημα (εὐοίωνος, εὐτυχῆς, εὐχάριστος, χαρούμενος, ἀρμόδιος), πὺ δὲν ἀπαντᾷ οὔτε αὐτούσια οὔτε σὲ παράγωγά της στὴν Ἁγία Γραφή. Ἀντιθέτως τὸ «όσιαις», λέξη μὲ θρησκευτικὸ καὶ πνευματικὸ νόημα (ἅγιος, ἱερός, ἄγνός, καθαρός) καὶ τὰ παράγωγά του (όσιως, όσιότης, όσιοῦν) εἶναι λέξεις καὶ ἔννοιες συνηθεις καὶ προσφιλεῖς στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλώσσα. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀπαντοῦν 72 φορές καὶ 10 στὴν Καινὴ Διαθήκη μὲ λειτουργικὴ πολλὲς φορές ἔννοια: «Λατρεύειν αὐτῷ ἐν όσιότητι καὶ δικαιοσύνη» Λουκ. α' 75, «Βούλομαι... προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας... ἐπαίροντας όσιους χεῖρας» Α' Τιμ. β' 8. Στὴν Παλαιὰ δὲ Διαθή-

κη, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔχομε σὲ δύο ἀπὸ τοὺς εὐχρηστοτέρους ψαλμοὺς παράλληλα χωρία, στὰ ὁποῖα ἀπαντᾷ ὄχι μόνον ἡ ἐπίμαχη λέξις («ὄσιος»), ἀλλὰ καὶ τὸ «ὕμνος» καὶ τὸ «αἰνεῖσις» ποὺ θυμίζουσι τὸ «ὑμνεῖσθαι» ἢ «αἰνεῖσθαι», κατὰ τὴν ἄλλη γραφή, τοῦ προηγουμένου στίχου τοῦ «Φῶς ἰλαρόν»: «Ὑμνος πᾶσι τοῖς ὄσιοις αὐτοῦ» Ψαλμ. ρμη' 14 καὶ «Ἡ αἰνεῖσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὄσιων» Ψαλμ. ρμθ' 1. Ἡ ἔλξις ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους εἶναι φανερὴ στὴν γραφὴ «φωναῖς ὄσιαις». Καὶ πάλι ἐδῶ εἶναι ἀδύνατη ἡ διορθωσις σὲ «αἰσῖαις», ἂν ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦταν «ὄσιαις». Ἀντιθέτως, τὸ «ὄσιαις» μαρτυρεῖ μὴ εὐσεβοφανῆ παρέμβαση διορθωτοῦ, ποὺ ἢ σκανδαλίσθηκε ἀπὸ τὸ κοσμικὸ νόη-

μα τοῦ ἐπιθέτου «αἰσῖαις» ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θέλησε νὰ προσδώσει ἕνα εὐσεβέστερο καὶ ἱερότερο χαρακτῆρα στὴν δοξολογικὴ ἀνύμνησις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι νοητὸ νὰ ὑπῆρχε ἀρχικὰ τὸ «ὄσιαις» καὶ νὰ διορθώθηκε σὲ «αἰσῖαις». Αὐτὸ ὅμως τὸ ἐπίθετο ταιριάζει καλλίτερα καὶ μὲ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ὕμνου καὶ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ ἐπίθετο «ἰλαρόν» στὴν ἀρχή, ποὺ δίνει καὶ τὸν χαρμόσυνο τόνο στὸν ὅλο ὕμνο. Παράβαλε καὶ τὴν γραφὴ «δι' ὃ (ἢ "δι' οὐ" ἢ "δι' ὦν" ἢ "δι' ὄν") ὁ κόσμος ἐορτάζει» τοῦ τέλους.

Τὸ «φωναῖς αἰσῖαις» πρέπει, σύμφωνα πρὸς ὅλα τὰ ἀνωτέρω, νὰ εἶναι ἡ ἀρχικὴ καὶ ὀρθὴ γραφὴ.

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

- * ΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ (τευχίδιο).
- * ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ (ἐγκόλλιο, σέ πολυτελὴ ἔκδοση).
- * ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ. Ἀκολουθίαι τοῦ ἡμερονεκτίου, ἐπιτομὴ ἀκολουθιῶν κυριότερων κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἐορτῶν, Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι, Πεντηκοστήριον καὶ πλήρες ἐορτολόγιον (ἔκδοση πολυτελῆς, δεμένῃ).
- * «ΕΙΣ ΥΨΟΣ ΝΟΗΤΟΝ...». Λόγος περὶ προσευχῆς τοῦ ἁγίου Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ. (Ἀνάλυσις τοῦ θέματος προσευχῆς ἀπ' τὸν Ἀρχιμ. Εὐσ. Βίττη).
- * ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ, ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης. Ἀνάλυσις τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». (Εἰσαγωγή, κείμενο, μετάφρασις, σχόλια: Ἀρχιμ. Παγκρατίου Μπρούσαλη).
- * Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (Π. Εὐδοκίμου, μετάφρασις Μαρία Παπαζάχου - Δημ. Τζέρπος).
- * Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Ἀνάλυσις τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». Φυλλάδιον (Καθηγ. Ἄθαν. Δελιωκόστοπουλου).
- * Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ, «Πάτερ ἡμῶν» (φυλλάδιον).
- * ΜΙΑΔΩ ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ... (φυλλάδιον).

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ (ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑΣ) ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

σχῆμα 17Χ24, δίχρωμη ἔκδοση, σσ. 24.

Ἰδιαίτερα χρήσιμη θὰ ἀποδειχθεῖ ἡ παρούσα ἔκδοση στοὺς ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, γὰρ τὴν τέλεση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ καὶ μάλιστα κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς Γονυκλισίας. Ἀλλὰ καὶ γὰρ τοὺς ἱεροψάλτες καὶ κάθε χριστιανὸ θ' ἀποτελεῖ βοήθημα. Τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα εἶναι πολὺ εὐανάγνωστα.

ΜΙΚΡΟΝ ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ, ἔκδοσις Ζ' συμπληρωμένη μὲ παράρτημα

σχῆμα 12Χ19 ἑκατ., χρυσοδέτο, σσ. 128.

Ἡ παρούσα 7η ἔκδοση τοῦ «Μικροῦ Ἱερατικοῦ» περιέχει, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενες, τὶς ἱερῆς Ἀκολουθίας: Ἑσπερινοῦ, Ἀρτοκλασίας, Μεσονυκτικοῦ, Ὁρθρου καὶ Προθέσεως τῆ Θ. Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Εἰσοδικὰ καὶ Ἀπολύσεις τῶν Δεσποτικῶν ἐορτῶν, τὰ Ἀναστάσιμα ἀπολυτικά καὶ τὰ Δεσποτοθεομητορικὰ κοντάκια. Σὲ Παράρτημα, ὅμως, ἔχουν περιληφθεῖ — γὰρ διευκόλυνση τῶν ἱερέων — καὶ τὰ ἐπόμενα: Εὐχαὶ συγχωρητικαὶ ἐπὶ ἐξομολογουμένων, Παράγγελμα τοῦ Μεγ. Βασιλείου πρὸς ἱερέα, Τύπος τῆς κανονικῆς συμμαρτυρίας, Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, Ἀνάγνωσις εὐχῶν, Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελίου, Τελετουργικαὶ ἐπιπτώσεις (ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῆς Βασιλείας) καὶ σχετικαὶ Εἰδήσεις περὶ νηστειῶν.

Η ΛΑΜΨΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Ἐκκλησία ἀνάγνωση μιᾶς παπικῆς ἐγκυκλίου*

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ὅπωςδήποτε, κάθε Ἐκκλησία, πέρα ἀπὸ τὶς κοινές της παραδόσεις μετὰ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες, ἔχει τὴ δική της παράδοση καὶ τὸ δικό της τρόπο νὰ συνδέει τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τὴν ἐφαρμογή τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στὴν καθημερινὴ πρακτικὴ. Ἐχει ἐπίσης τρόπους μετὰ τοὺς ὁποίους διαμηνύει τὴν διδασκαλία της. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει βρεῖ ὡς πρόσφορο τρόπο τὶς ἐγκυκλίους εἴτε πρὸς τοὺς ἐπισκόπους εἴτε καὶ πρὸς τὸ σύνολο τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι φορές, ὅταν ἡ συμπεριφορὰ τῶν χριστιανῶν ἀφίσταται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία νὰ θέλει νὰ ἐπαναφέρει σὲ φῶς τὶς ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου ὥστε νὰ μὴ περιπίπτουν σὲ λήθη (ἀ-λήθεια). Ἡ ὑπόμνηση τῶν ἀληθειῶν εἶναι θεμελιώδες καθήκον τῶν ἐπισκόπων. Κάθε Ἐκκλησία κρίνει ἐκείνη πότε εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμή γιὰ τὴν ὑπόμνηση αὐτή. Καὶ ἐνεργεῖ σύμφωνα μετὰ τὸν κατὰ τὴν παράδοσή της τρόπο νὰ ἀξιολογεῖ πρόσ-ωπα, πράξεις καὶ καταστάσεις.

Οἱ ἄλλες Ἐκκλησίες ὀφείλουν νὰ λάβουν ὑπόψη τους τὸ συγκεκριμένο τρόπο ποὺ συνήθως ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, γιὰ παράδειγμα, ἐκφράζεται καὶ νὰ μὴ ἀναμένουν ἓνα ὀρθόδοξο ἢ προτεσταντικὸ κείμενο ἀπ' αὐτήν. Ἀσφαλῶς καὶ θὰ παρουσιαστῆι δυσκολία ἂν καὶ ὅταν ἡ μία τοποθετεῖται διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ εἶναι ἐπιθετικὴ, καντηριάζουσα ἀποκλίσεις τῶν ἄλλων. Ὅπωςδήποτε θὰ ἦταν καλὸ σὲ θέματα ἠθικῆς τάξεως, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσουν ὀξύτητες, νὰ ὑπάρχουν προσυνηνοήσεις, ὥστε οἱ ἀντιθέσεις νὰ μειώνονται καὶ νὰ μὴ δίνουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι παρουσιαζόμεστε διασπασμένοι, ἐνῶ ξεκινῶμε ἀπὸ ἓνα κοινὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ εἶναι διότι στόχος μας εἶναι ἡ κοινὴ μαρτυρία παρὰ τὴν δεδομένη διαίρεσή μας ὡς Ἐκκλησιῶν.

Μία διαίρεση ποὺ ὀφείλεται σὲ δογματικὲς διαφορὲς ἀφίσταται καὶ τὶς συνέπειες τοῦ στενοῦ

συνδέσμου δόγματος καὶ ἤθους. Τὸ ἤθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπόρροια τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως. Εἶναι φυσικὸ νὰ διαφέρουν λοιπὸν οἱ Ἐκκλησίες καὶ σὲ θέματα ἠθικῆς. Ὅτι ὅμως μπορεῖ νὰ ἀποφευχθῆι ἢ νὰ ἀποφεύγεται, ἂς ἀποφεύγεται. Ἐδῶ ὑπάρχουν ἀντιθέσεις καὶ μέσα στὶς ἴδιες τὶς Ἐκκλησίες.

Ἡ ἐγκύκλιος Veritatis Splendor (VS) ἐξεδόθη ἄλλωστε μεταξὺ ἄλλων καὶ γιὰ νὰ ὑπάρξουν κατευθύνσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐσωτερικῶν διαφορῶν σὲ θέματα ἠθικῆς, ἰδιαίτερα σὲ θέματα οἰκογενειακῆς καὶ σεξουαλικῆς ἠθικῆς. Διαφωνίες ποὺ ἐκφράζονται ἀπὸ ρωμαιοκαθολικοὺς θεολόγους ὡς πρὸς τὶς ἐπίσημες θέσεις τῆς ἐκκλησίας τους, διατυπώνονται καὶ ἀπὸ θεολόγους ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν. Σ' αὐτοὺς δὲν ἀναφέρεται ἡ ἐγκύκλιος (VS). Ἡ ἐγκύκλιος φαίνεται νὰ παρουσιάζεται γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωση, καίτοι τὸ μήνυμά της εἶναι παγκόσμιο.

Ὅπωςδήποτε, φροντίζοντας ἡ ἐγκύκλιος νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἠθικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων στὸν φυσικὸ νόμο, στὴ συνείδηση, στὴ σχέση ἐλευθερίας καὶ νόμου, συνειδήσεως καὶ ἀληθείας, ἀναφερόμενη στὰ θανάσιμα καὶ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, τὴν ἀποστασιοποίησέ της ἀπὸ μίαν προτεραιότητα ἐκλογῆς (choix fondamental) ἐναντι συγκεκριμένων συμπεριφορῶν (comportements) ἐπαναφέρει τὴν ἐννοια τοῦ «ἐσωτερικοῦ κακοῦ» (mal intérieur), ἐναντι τοῦ ὁποίου τοποθετοῦνται διαφορετικὰ οἱ ἄλλες Ἐκκλησίες καὶ ἡ ἐγκύκλιος ὁμιλεῖ γιὰ ἠθικοὺς κανόνες παγκόσμιους καὶ ἀμετάβλητους.

Ὅφείλουμε νὰ τονίσουμε, ὅτι μίαν πάγια καὶ καθιερωμένη νοσοτροπία ἐπὶ ἠθικῶν θεμάτων δὲν ἀλλάζει ἢ δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη. Οἱ ἐννοιες τοῦ φυσικοῦ νόμου, τῆς συνειδήσεως, φαίνεται ὅτι μποροῦν νὰ ἀγγίξουν εὐρύτερες κοινωνίες ἢ ἀνθρώπινες ὁμάδες ποὺ στεροῦνται τῆς ἀποκαλύψεως καὶ μποροῦν κατὰ

συνέπεια να προσεγγίσουν τα ήθικα θέματα με τη λογική τους διάνοια και με διανοητικούς συλλογισμούς. Νά γιατί η Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία φροντίζει να διατηρεί τέτοιου τύπου επιχειρήματα στο σκεπτικό της και στη νοοτροπία της. Μια τέτοια συλλογιστική στη συνέχεια ισχυροποιείται με έκκληση στην 'Αποκάλυψη και με την προβολή του χριστοκεντρικού χαρακτήρα της ήθικης συμπεριφοράς.

Εδώ, είναι χρήσιμο να σημειωθεί, ότι η Έκκλησία γενικά έχει μία αντίληψη και ταυτόχρονα είναι βαθιά πεπεισμένη περί του όρθου, του αληθοῦς, σε δογματικά και ήθικα ζητήματα. Τα επιχειρήματα μπορούν να διαφέρουν ή να αλλάζουν από εποχή σε εποχή, χωρίς ή αλλαγή να επιφέρει συνήθως μείωση ή αλλοιώσεις στη διδασκαλία ή να θεωρείται ως υπαναχώρηση έναντι προηγούμενων θέσεων. Στη συνέχεια, πέραν των επιχειρημάτων επιστρατεύονται κίνητρα, έλατήρια, στηρίγματα που θα βοηθήσουν στην υιοθέτηση μιάς συμπεριφοράς και προτείνονται πηγές για την άντληση των δυνάμεων εκείνων που θα τονώσουν τις αποφάσεις και την εφαρμογή τους.

Έτσι, στην παρούσα εγκύκλιο είναι εμφανής η τακτική αυτή, που συνδυάζει μία λογικοκρατική προβολή επιχειρημάτων τόσο στη θεμελίωση της ήθικης συμπεριφοράς όσο και στην αντίκρουση των επιχειρημάτων των αντιφρονούντων ήθικων θεολόγων. Στη συνέχεια προβλέπεται μία οικοδομητικού τύπου ενίσχυση της ήθικης συμπεριφοράς με χριστοκεντρική αναφορά, με αναφορά στο μαρτύριο, με αναφορά στις συνέπειες της ήθικης για την ανανέωση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής και για τις ανάγκες του νέου ευαγγελισμού.

Η όλη εγκύκλιος είναι μία προβολή βασικών χριστιανικών αληθειών και ακούονται ευχάριστα μηνύματα του Ευαγγελίου σε μία εποχή μάλιστα όπου επικρατεί παραίτηση από το ευαγγελικό ιδεώδες. Είναι μία ευκαιρία έμβαθύνσεως στα βιβλικά κείμενα και άφορμη προσεγγίσεως με απόψεις μάλιστα μεγάλων Πατέρων της Έκκλησίας κοινής αποδοχής, όπως των Ι. Αυγουστίνου, Γρηγορίου Νύσσης, Κυρίλλου 'Αλεξανδρείας, 'Αμβροσίου Μεδιολάνων, 'Ανδρέου Κρήτης κ.ά.

Παρ' όλα αυτά, μέσα σε μία συνολικού τύπου σφαιρική αντιμετώπιση, όπου τα ζητήματα φαίνεται οα να έχουν λυθεί άπαξ δια παντός, δεν αφήνονται περιθώρια για άλλου τύπου προσέγγιση. Ένώ οι ποιμαντικές παρεμβάσεις, οί οικοδομητικού τύπου παραινήσεις αφήνουν περιθώρια έλπίδας, έντούτοις διαφαίνεται μια άκαμπτη λογική, ό-

που τελικά χάνεται το ποιμαντικό. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει τις αποφάσεις της Έκκλησίας να τις χαρακτηρίζει μία ένδοτικότητα ούτε και μία άμετρη αυστηρότητα. Ο Νόμος δεν έρχεται σε αντίθεση με το Ευαγγέλιο, με τη Χάρη, αλλά πραγματοποιείται μέσα στο πνεύμα του Ευαγγελίου, της Χάριτος, όπως και ο Νους δεν δρα αυτόνομα αλλά πλαισιώνεται και ενεργεί εν καρδιά.

Η αλήθεια του Ευαγγελίου σαρκώνεται στον κάθε άνθρωπο σύμφωνα με τα χαρίσματα και τα таланτα που έλαβε ο καθένας μας. Η Έκκλησία με το «έκτακτο όπλο της σωτηρίας», όπως χαρακτηρίζει την Οικονομία, ενεργεί κατ' οικονομίαν φιλόανθρωπα για να διευθετήσει και να κάνει να συμπέσουν τυχόν αντιθέσεις. Αυτές τις περιπτώσεις δεν τις αφήνει να λυθούν αυτόνομα από τους πιστούς, αλλά με τη διάκριση του πνευματικού πατέρα και έξομολόγου, ο οποίος χειρίζεται την Ποιμαντική όχι μόνον ως τέχνη του έφικτου και του ανέφικτου αλλά και του άπιθανου, του παράδοξου και του άπροσδόκητου. Βασική αρχή παραμένει ότι το Σάββατον έγινε δια τον άνθρωπον και ουχι ο άνθρωπος δια το Σάββατον. Μπορεί ο άνθρωπος να είναι πεπτωκός και πίπτων, αλλά είναι και ανιστάμενος. Μπορεί να είναι ζών έλλογον (rationnel), αλλά και εύλογον (raisonable), κυρίως δε θεούμενον, κατ' εικόνα Θεού και συνεπώς καθ' όμοίωσιν, για να Του μοιάσει.

Οί τελευταίες γραμμές που προηγήθηκαν δείχνουν και έναν όρθόδοξο δρόμο σε θέματα ήθικης και ένα πατερικό τρόπο ήθικης σκέψεως. Στόχος αυτού του σημειώματος δεν ήταν να διαγράψει πλήρως αυτόν τον τρόπο, αλλά περισσότερο να διατυπώσει κάποιες γενικές σκέψεις ενός όρθόδοξου που έγιναν κατά την ανάγνωση της εγκυκλίου του Πάπα 'Ιωάννου - Παύλου Β' *Veritatis Splendor*, που ρίχνει φώς, φώς Χριστού, σε κρίσιμα σημεία της ήθικης της οικογένειας και των φύλων. Φροντίδα μας ήταν να «άληθεύουμε εν αγάπη».

* Εισήγηση από όρθόδοξου σκοπιάς επί της παπικής εγκυκλίου «*Η λάμψη της αλήθειας*», σε σύσκεψη της Μικτής 'Ομάδος Έργασίας μεταξύ Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών και Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας επί θεμάτων ήθικης ύφης, της οποίας μετείχε ο γράφων (Ταντούρ, 'Ιερουσαλήμ, 31 'Οκτωβρίου - 4 Νοεμβρίου 1994). Δημοσιεύτηκε στο περ. «*The ecumenical review*», τ. 48, αρ. 2, 'Απριλίου 1996, σ. 155-157: *Veritatis Splendor*, An Orthodox Reaction. Η εγκύκλιος εκδόθηκε από την Libreria Editrice Vaticana το 1993 σε πολλές γλώσσες. Στα έλληνικά, σε μετάφραση 'Ελένης Παυλίδου, κυκλοφορήθηκε από το Γραφείο Καλού Τύπου, ως *Διδαχή* αρ. 9, 'Αθήνα χ.χ., 184 σ.

Η ΚΑΣΙΑΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ*

Τοῦ κ. Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχου

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ: Κασιανή

Κύριε, τὰ κρίματά μου ξαίρω, εἶνε πολλά,
Μὰ ὡς τόσο ἐγώ, πρὶν σ' ἐνταφιάσουν, Θεέ μου, πη-
ρα.
πῆρα καὶ σοῦφερα τὸ δάκρυο ποὺ κυλᾶ
καὶ τῆς λατρείας μου ἠλιοστάλαχτα τὰ μύρα.
Τὸ ξαίρω ἀλίμονο, μὲ ζώνει σκοτεινὴ
μιὰ νύχτα κι' ἔμειν' ἡ ζωὴ μου ἄχαρη, ἄδεια.
Ἄκολασίας μὲ σέρνει ὁ οἶστρος καὶ πονεῖ,
πονεῖ ἡ ψυχὴ μου μὲς στ' ἀφέγγαρο σκοτάδια.
Σύ, ποὺ ἀπ' τὸ πέλαο τὰ νερὰ καὶ ἀπ' τὶς ἀνγές
τὶς δροσοστάλες ἀνυψώνεις σύννεφά σου,
δέξου μου, δέξου τῶν δακρῦων τὶς πηγές
καὶ τῆς καρδιάς μου τὸ ἀναστέναγμα ἀφηγηκράσου.
Γονατιστὴ θὰ σοῦ γεμίσω μὲ φιλιὰ
τ' ἄχραντα πόδια, ἢ συντριβὴ μου εἶνε μεγάλη,
καὶ μὲ τῆς κεφαλῆς μου πάλι τὰ μαλλιά
ἢ ἀμαρτωλὴ θὰ σ' τὰ σκουπίσω ἀγάλι-ἀγάλι.
Τὰ πόδια σου, ὅταν ἡ Εὐὰ τ' ἄκουσεν ἀργὰ
στὴ σιγαλιὰ ν' ἀντιχτυποῦν τοῦ Παραδείσου,
σὰν ξαφνιασμένο ἐλάφι, κρύφτηκε γοργὰ,
μὴν ἀντικρύση, Βασιληὰ μου, τὴ μορφὴ σου.
Τὰ κρίματά μου, Ψυχοσώστη, εἶνε πολλὰ
κι' ἄδηλη ἡ κρίση σου, βαθιά. Τάχα ποιά νᾶναι;
Ταπεινωμένη ὅμως στὰ δάκρυα τὰ θολὰ,
σῶσε με, κι' ἄμετρη συμπόνια κι' ἔλεος κάνε!

Ἡ ἀπόδοση τοῦ Σπεράντζα εἶναι ἐπηρεασμένη
ἀπ' ἐκείνη τοῦ Κ. Παλαμᾶ (βλ. κατωτέρω). Ἡ ὁμοιό-
τητα δὲν περιορίζεται μόνο σὲ λέξεις, ὅπως «Κύριε»,
«κρίματα», «ζώνει», «σέρνει» κ.λπ., ἀλλ' ἐπεκτείνεται
καὶ σὲ φράσεις, ὅπως:

Παλ.: «οἶστρος μὲ σέρνει ἀκολασίας»
Σπερ.: «ἀκολασίας μὲ δέρνει οἶστρος»
Παλ.: «Ἐσὺ ποὺ ἀπ' τὰ πέλαα τὰ νερά...».
Σπερ.: «Σὺ ποὺ ἀπ' τὸ πέλαο τὰ νερά...».
Παλ.: «Ἰάκουσε ...ν' ἀντιχτυπάνε...».
Σπερ.: «Ἰάκουσεν ...ν' ἀντιχτυποῦν...».

Ὁ ποιητὴς προσπάθησε νὰ ἀποδώσει ὅλα τὰ νοή-
ματα τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ ἐξωτερικὴ ὅμως μορφή τῆς
ἐρμηνεύσεως ἀδικεῖ πολλὰς φορὲς τὸ ποίημα.

ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Τὸ τροπάρι τῆς Κασιανῆς

Κύριε, ἡ γυναῖκα σ' ἀμαρτίες πολλὰς ὀπούεῖχα περι-
πέσει,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 93 τοῦ ὑπ' ἀρ. 93 τεύχους.

τώρα, τὴ θεότη Σου ποὺ νοιώθω, μιᾶς μυροφόρας πῆ-
ρα θέση.
Καὶ μὲ τὸ σαραγαμό, τὸ θρήνο, τὴν πλάση ὅλη ξυ-
πνόνας γύρα,
Σοῦ φέρνω, Κύριε, πρὶν σὲ θάψουν, ἢ πόρνη ἐγώ, τὰ
ἐντάφια μύρα!
Κι' ὠϊμέ! Μιὰ νύχτα εἶναι γιὰ μένα μουγγή, βαθεῖα,
χωρὶς φεγγάρι.
Οἶστρος ἀκολασίας! ὁ ἔρωσ τῆς ἀμαρτίας! Μὰ κάμε
χάρη!
Καὶ δέξου τῶν δακρῦων τὶς βρύσες, πηγές ποὺ ὁ πό-
νος μου τὶς τρέφει,
Σύ, ποὺ ἀπ' τὴ θάλασσα ἀνεβάζεις καὶ τὸ νερὸ ψηλὰ
σὲ νέφη.
Γεῖρε ἐδῶ πάνω στῆς καρδιάς μου τοὺς στεναγμούς,
ποὺ Σὲ καλοῦνε,
Σύ, ποὺ ἐκλείνες στὴ γῆ τὰ Οὐράνια καὶ σάρκα πη-
ραν καὶ μιλοῦνε.
Κι' ἄσε με τ' ἄχραντά Σου πόδια νὰ τὰ γεμίσω ἀπ'
τὰ φιλιὰ μου.
Νὰ τὰ σφουγγίσω ἐγὼ καὶ πάλι, τὰ πόδια αὐτά, μὲ τὰ
μαλλιά μου.
Ποὺ στὸν Παράδεισο ἓνα δεῖλι ξάφνιασε, ἀχός, τὸ
πέρασμά τους
τὸ αὐτὶ τῆς Εὐᾶς κι' ἀπ' τὸ φόβο, πουλάκι κρύφτηκε
στοὺς βάτους.
Τὶς ἀμαρτίες μου ποιός — τὸ πλήθος — Κύριε, μπορεῖ
νὰ τὶς μετρήσῃ;
Ποιός θὰ ἐξιχνιάσῃ, Ψυχοσώστη, τὴν ἄβυσσο, δική
Σου κρίση;
Ὅμως, μὴ μοῦ καταφρονέψῃς σκλάβα Σου, Κύριε,
τὴν ψυχὴ!
Κύριε! ποὺ τ' ἄπειρο ἔλεός Σου δὲν ἔχει τέλος, μήτε
ἀρχή!...

Ἡ ἀπόδοση τοῦ τροπαρίου τῆς Κασιανῆς ἀπὸ τὸν
Κυριαζῆ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἐπιτυχής. Ὁ ποιητὴς ἀ-
ποφεύγει τοὺς πλατεϊασμούς, ἐνῶ χρησιμοποιεῖ ἰκα-
νοποιητικὴ ὁμοιοκαταληξία. Προσπαθεῖ μὲ εὐστοχο
τρόπο νὰ ἀποδώσει τὸ ἐντονο συναισθηματικὸ στοι-
χεῖο τοῦ ὕμνου.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΛΚΑΙΟΥ: Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς

Κύριε... ἡ τρισάθλια γὰ μὲς τὶς ἄλλες τρισάθλιες
μετανιωμένη ἀπόψε, συντριμμένη,
μυροκομίστρα Σου ἐρχομαι ἀπ' τὸ μάγο
τῆς θεότης Σου λαμπράστρο ὀδηγημένη...

Κύριε!... Πολλά βαθειὰ τὰ κρίματά μου!
 Ἄνεσπερος στὰ στήθεια μου φωλιάζει
 τῆς ἁμαρτίας ὁ ἔρωτας καὶ μαύρη
 μαύρη νυχτιά κι ἀφέγγαρη μὲ σκιαῖζει...
 Μὴ μ' ἀρνηθῆς! Εὐδόκησε νὰ φτάσουν
 τὰ δάκρυά μου τὰ τόσα στὴν καρδιά Σου!...
 Ἐσὺ ποὺ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν
 καὶ τοῦ πελάου ψηλώνεις σύγνεφά Σου...
 Κι ἀπλώνοντας τὰ χέρια, ὅμοια Πατέρας,
 σ' ἄμετρου πάνου πόνου σου τὸ θρήνο
 καὶ τῆς μετάνοιας, κάνε μου ν' ἀνθίσει
 τοῦ λυτρωμοῦ μου ὀλεῦδο τὸ κρῖνο...
 Κι ἐγώ... Σκλάβα, σερμμένη ὡσὰν τὴν πόρνη
 μὲ δάκρυα καὶ φιλιὰ θὰ Σοῦ γεμίσω
 τ' ἄχραντα πόδια κι ὕστερα μὲ τὰ ἴδια
 μὲ τὰ ἴδια μου μαλλιά θὰ στὰ σφουγγίσω...
 Τ' ἄχραντα Πλάστη πόδια Σου, ποὺ ἡ Εὐὰ
 σὰν ἄκουσε βαρειά στοῦ Παραδείσου
 τὴ σιγαλιὰ ν' ἀχοῦνε, φοβισμένη,
 ἐκρύφτηκε μακρὰ ἀπ' τὴ δίκαιη ὀργή Σου,
 Κύριε!... Πολλά βαρειά τὰ κρίματά μου!...
 Μὴ τ' ὅλα μου τὰ δάκρυα κι ὅλοι οἱ θρήνοι
 δὲ φτάνουν νὰ τὰ πνίξουν μὰ εἶνε τόσο
 τόσο πλατειά ἡ δικιά Σου ἢ καλωσύνη!...

Ἡ μετάφραση τοῦ ὕμνου τῆς Κασιανῆς ἀπὸ τὸν Ἄλκαιο δὲν εἶναι ἀξιόσων. Τὴ διακρίνει ἡ προσήλωσις στὸ πρωτότυπο καὶ ὁ μέτριος λογοτεχνικὸς τόνος. Ἡ ἔλλειψη ἀνεσης στὴν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος καὶ ἡ παράλειψη ἀπόδοσης τοῦ τέλους τοῦ ὕμνου τοποθετοῦν τὸ ποίημα σὲ χαμηλὴ ἀξιολογικὴ βαθμίδα.

Κ. ΠΑΛΑΜΑ: Κασιανὴ

Κύριε, γυναῖκα ἁμαρτωλή, πολλά,
 πολλά, θολὰ βαριά τὰ κρίματά μου.
 Μά, ὦ Κύριε, πῶς ἡ θεότης Σου μιλά
 μέσ' στὴν καρδιά μου!

Κύριε, προτοῦ Σὲ κρύψ' ἡ ἐντάφια γῆ
 ἀπ' τὴ δροσανγὴ λουλούδια πῆρα
 κι ἀπ' τῆς λατρείας τὴν τρισβαθὴ πηγὴ
 Σοῦ φέρνω μῦρα.

Οἷστρος μὲ σέρνει ἀκολασίας... Νυχτιά,
 σκοτάδι ἀφέγγαρο, ἄναστρο μὲ ζώνει,
 τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας' φωτιά
 μὲ καίει, μὲ λιώνει.

Ἐσὺ ποὺ ἀπὸ τὰ πέλαα τὰ νερὰ
 τὰ ὑψώνεις νέφη, πάρε τα, Ἐρωτά μου,
 κυλάνε, εἶναι ποτάμια φλογερά
 τὰ δάκρυά μου...

Γύρε σ' ἐμέ. Ἡ ψυχὴ μου πῶς πονεῖ!

Δέξου με Ἐσὺ ποὺ δέχτηκες καὶ γείραν
 ἄφραστα ὡς ἐδῶ κάτου οἱ οὐρανοὶ
 καὶ σάρκα ἐπήραν.

Στ' ἄχραντά Σου τὰ πόδια, Βασιλιά
 μου Ἐσὺ, θὰ πέσω καὶ θὰ στὰ φιλήσω
 καὶ μὲ τῆς κεφαλῆς μου τὰ μαλλιά
 θὰ στὰ σφουγγίσω.

Τάκουσεν ἡ Εὐὰ μέσ' στοῦ ἀποσπερινῶ
 τῆς παράδεισος φῶς ν' ἀνιχτυπᾶνε,
 κι ἀλαφιασμένη κρύφτηκε... Πονῶ,
 σῶσε, ἔλεος κάνε.

Ψυχοσῶστ' οἱ ἁμαρτίες μου λαός'
 τὰ ξεδιάλυτα ποιός θὰ ξεδιαλύσῃ;
 Ἀμέτηρτό Σου τὸ ἔλεος, ὁ Θεός!
 Ἄβυσσο ἢ κρίση.

Ἡ ἐρμηνεῖα τοῦ τροπαρίου τῆς Κασιανῆς ἀπὸ τὸν Κ. Παλαμά εἶναι ἡ πλέον λογοτεχνικὴ. Συνδυάζει μεγάλῃ ποιητικότητά καὶ προσήλωσις στὸ πρωτότυπο. Τὸ ποίημα ἀπὸ αἰσθητικὴ ἀποψη εἶναι ἄψογο. Ὁ Παλαμάς πρόσεξε ὅλα τὰ συναισθηματικὰ στοιχεῖα τοῦ κειμένου καὶ τὰ ἀπέδωσε μὲ τὸν καλύτερο τρόπο.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ: Τὸ τροπάρι τῆς Κασιανῆς

Χριστέ, γυναῖκα ποὺ ἔπεσε σὲ χιλιαὶς ἁμαρτίαις,
 σὰν ἄκουσε, σὰν ἔνοιωσε τὴ θεϊκὴ σου χάρι,
 μὲ μυροφόρας φόρεμα, καὶ 'ς τὰ δάκρυα πνιγμένη'
 πρὶν νὰ Σὲ θάψουνε στὴ γῆ, μῦρα γλυκὰ σοῦ φέρνει.
 Ὁμίε! φωνάζει, ὀλόγυρα νύκτα εἶναι νύκτα μαύρη,
 νύκτα ποὺ ἀνοίγει καὶ κεντᾷ τοὺς σαρκικούς μου πό-
 θους,

καὶ σκοτεινὴ κι' ἀσέληνος, τῆς ἁμαρτίας Ἐρως.

Δέξαι, Χριστέ, τὰ δάκρυα ποὺ χύνω,
 Σὺ ποὺ τραβᾷς 'ς τὰ σύννεφα τῆς θάλασσας τὸ κῆμα.
 Λυγίσου, γύρε τὴν καρδιά 'ς τοὺς ἀναστεναγμούς μου
 Σὺ, ποῦ ἔγυρες τοὺς οὐρανοὺς 'ς τὴ γέννησί σου ἀπά-
 νω.

Τ' ἀνέγγιχτα τὰ πόδια σου ἄφες με νὰ φιλήσω
 καὶ νὰ σφουγγίσω τὰ φιλιὰ μὲ τὰ πλεκτὰ μαλλιά μου'
 τὰ πόδια ποὺ ὅταν ἤκουσε τὸν κρότον τους ἡ Εὐὰ
 τὸ δειλινὸ μέσ' 'ς τὴν Ἐδέμ ἐκρύφτηκε ἀπὸ φόβο.
 Ταῖς τόσαις ἁμαρτίαις μου, τὴ φοβερὴ σου κρίσι
 Ποιός νὰ μετρήσῃ δύναται, Σωτήρ μου ψυχοσῶστα,
 Μὴ μὲ θωρῆς ἀδιάφορος τὴν ταπεινὴ σου δούλη
 σὺ, ποὺ ἔχεις σὰν Θεὸς ἀμέτηρη εὐσπλαχνία.

Ὁ Πολέμης στέκεται μὲ σεβασμὸ στὸ πρωτότυπο. Αὐτὸ βέβαια δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀποδώσει τὸν ὕμνο μὲ λογοτεχνικὸ τρόπο. Ἐτσι τὸ ποίημα βρῖσκεται στὸ μεθόριον τῆς μεταφράσεως καὶ τῆς λογοτεχνικῆς ἐρμηνεύσεως.

(Συνεχίζεται)

Ο ΨΑΛΤΗΣ ΤΟΥ 2000*

Τού κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΑΟΥΜ, Ίατρού, Πρωτοψάλτου

Ὁ Ἑλληνισμὸς ὡς ἔθνος καὶ ἡ Ἑλλάδα ὡς κράτος, διανύουν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ κρίσιμες περιόδους τῆς ἱστορίας τους. Ἡ Ἑλλάδα δέχεται ἔντονες πιέσεις, σὲ γεωφυσικό, σὲ οἰκονομικοπολιτικό καὶ σὲ πολιτισμικό ἐπίπεδο. Τὸ ἔθνος μας δίνει ἐξετάσεις στὴν παγκόσμια κοινότητα, τὰ ἐπόμενα χρόνια.

Δύο σημαντικὰ γεγονότα, τὰ 2000 χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες τοῦ 2004, ἀποτελοῦν πρόκληση ἔθνικῃ. Δύο γεγονότα, ποὺ ἂν ἀντιμετωπισθοῦν μὲ ἰδιαίτερη μέριμνα, ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα, τότε θὰ ἐπιτύχουμε σημαντικὴ βελτίωση τῆς εἰκόνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐνώπιον τῆς παγκόσμιας κοινότητος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνάλογα κέρδη στὸ παγκόσμιο πολιτιστικό, καὶ ὄχι μόνο, χρηματιστήριο. Διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα, δίνουν τὴν εὐκαιρία, νὰ προβληθεῖ σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

Ἡ Ἑλληνικὴ μουσικὴ ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες συνιστώσες τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ. Ὁ θεμέλιος λίθος ὁμοῦ τῆς μουσικῆς μας, τόσο τῆς παραδοσιακῆς, ὅσο καὶ μεγάλου μέρους τῆς σύγχρονης λαϊκῆς, εἶναι ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ.

Ἐδῶ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ κάνουμε μιὰ σύντομη ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία, γιὰ νὰ δοῦμε σὲ ἀδρῆς γραμμῆς τὴν διαδρομὴ τοῦ ψάλτη καὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Τὸ ἔτος γέννησης τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ κοσμοκρατορίας τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας, ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ μουσικὴ κυριαρχοῦσε στὰ μουσικὰ δρώμενα, ὅπως καὶ ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς γενικότερα. Μὲ τὴν δημιουργία τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων, γιὰ νὰ προσευχηθοῦν ἐμμελῶς οἱ χριστιανοί, διατηρώντας τὶς τοπικὲς ἰδιαιτερότητες, χρησιμοποίησαν τὴ Μουσικὴ τοῦ περιβάλλοντος. Ἔτσι στὴν ἀρχὴ δανείσθηκαν στοιχεῖα τῆς Ἰουδαϊκῆς Λατρείας, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς εἶχε δεχθῆ καὶ ἐπιδράσεις τῆς Μουσικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐμπύχωνε καὶ αὐτὴν τὴν κυρίαρχη Ρωμαϊκὴ Αυτοκρατορία. Ἀργότερα οἱ ἐπιδράσεις τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς στὴ Χρι-

στιανικὴ Λατρεία ἐγίναν περισσότερες. Μὲ τὴν πάροδο τῶν ἐτῶν, ἀναπτύσσεται ἡ προσευχὴ σὲ σύνθετες θρησκευτικὲς τελετουργίες, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ποικίλων καὶ δύσκολων μουσικῶν κειμένων. Ὑπάρχει δὲ σχέση συγκοινωνούντων δοχείων μεταξὺ ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐξωεκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Ἐπὶ Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, καὶ ἰδιαίτερα μετὰ τὴν καθιέρωση τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπίσημης θρησκείας, οἱ μελωδοὶ καὶ οἱ ψάλλοντες τοὺς λατρευτικοὺς ὕμνους, δηλαδὴ οἱ σημερινοὶ Ψάλτες, ἀποτελοῦσαν τὸν ἄξονα τῆς μουσικῆς ζωῆς. Ὁ ψάλτης τῆς ἐποχῆς τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, ὅπως καὶ γιὰ μερικοὺς αἰῶνες μετὰ τὴν ἄλωση, ἦταν ὁ Δάσκαλος τῆς μουσικῆς, μὲ ὅλη τὴν σημασία τῆς λέξεως. Κατὰ μίαν ἔννοια, οἱ ψάλτες εἶχαν τὴν αἴγλη στὸ κοινὸ ποὺ ἔχουν σήμερα οἱ μεγάλοι κοσμικοὶ μουσικοσυνθέτες καὶ ἐρμηνευτές.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας, ποὺ ὅλα τὰ ἔσκιαζ' ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκων' ἡ σκλαβιά, ἡ Ἐκκλησία μας κατόρθωσε νὰ διασώσει τὴν βυζαντινὴ μουσικὴ, στοὺς ναοὺς σὰν ψαλτικὴ τέχνη καὶ ἐπιστήμη, συμμετεῖχε δὲ οὐσιαστικὰ καὶ στὴν κοσμικὴ ἔκφραση, σὰν μουσικὴ τῆς δημῶδους ποίησης. Ὑπῆρχε ἄρρηκτος σχέση μετὰ τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων. Γινόταν ἡ λειτουργία καὶ μετὰ, στὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, γινόταν τὸ πανηγύρι. Ὅργανα καὶ ψαλτάδες στήνανε τὸν χορὸ ποὺ πρώτος ἔσερνε ὁ παπᾶς. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση γίνεται ἡ μεγάλη εἰσβολὴ τῆς δυτικῆς μουσικῆς, μὲ τὶς χρυσὲς τρομπέτες, τὶς φανταχτερὲς στολῆς μὲ τὰ χρυσὰ κορδόνια, καὶ τοὺς διάσημους μουσικοὺς, μὲ τὶς εὐλογίες καὶ στήριξη τῶν εἰσαγομένων βασιλικῶν αὐλῶν. Ἡ εἰσβολὴ αὐτὴ, βρῖσκει ἀνέτοιμη τὴ γηγενὴ μουσικὴ κοινότητα. Ἐπὶ ἕναν αἰῶνα καὶ πλέον, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρακολουθεῖ μὲ δέος τὴν διαμάχη μετὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ Εὐρωπαϊστῶν. Τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας δίνει ἀδυσώπητο ἀγῶνα, καὶ στὸ τέλος ἐπικρατεῖ. Διατηρεῖ τὴν ψαλτικὴ τέχνη ὡς τὸ μουσικὸ μέσον τῆς θείας λατρείας. Ὁ ἀγῶνας αὐτὸς ὁμοῦ εἶχε καὶ ἀπώλειες. Ὁ ψάλτης ἀποκόπτεται σταδιακὰ ἀπὸ τὸν γενικότερο μουσικὸ κορμὸ, καὶ ἀσχολεῖται μόνο μὲ τὴν ψαλτικὴ τέχνη. Τὰ ἀναπτυσσόμενα ὠδεῖα δὲν διδάσκουν βυζαντινὴ μουσικὴ, παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὄθωνος σχετικὴ διάτα-

* Εἰσήγηση, ποὺ ἐγίνε τὴν 22α Νοεμβρίου 1997 στὸ Β' Συνέδριο Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ποὺ ὁργανώθηκε στὸ Ἡράκλειο ἀπὸ τὸν Παγκρήτιο Σύλλογο Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς "Ὁ ὄσιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης".

ξη, και όπου συμβαίνει, ή διδασκαλία γίνεται με πιάνο. Η Εκκλησία δεν ασχολείται συστηματικά με το θέμα ψάλτης, οι οικονομικές παροχές των Ναών είναι μικρές. Έτσι ο ψάλτης ασχολείται με την μουσική ως πάρεργο. Έχει ως βασική του απασχόληση κάποια άλλη επιστήμη ή εργασία και την ψαλτική ως πάρεργο. Οί περισσότεροι Ναοί έχουν ψάλτη αυτοδίδακτο, πρακτικό και πολλάκις κακόφωνο. Ελάχιστες εξαιρέσεις καταδεικνύουν το μεγαλείο της Βυζαντινής Μουσικής και αναπτύσσουν επαγγελματική δραστηριότητα.

Μέχρι και το πρώτο ήμισυ του είκοστου αιώνα επικρατεί αυτή ή φτωγή, μίζερη ατμόσφαιρα, ή οποία βεβαίως δεν προσελκύει τους νέους. Το ίδιο διάστημα ή κοσμική μουσική με την ανάπτυξη και χρήση των διαφόρων μουσικών οργάνων και με την ένασχόλησή της με την ποίηση των ανθρωπίνων συναισθημάτων, αναπτύσσεται ραγδαία, και κυριαρχεί στα μουσικά δρώμενα της κοινωνίας μας. Η συντριπτική πλειοψηφία των νέων μουσικών ταλέντων προσελκύονται από την κοσμική μουσική, στην οποία βρίσκει πέραν της θεωρητικής γνώσης, τεράστιο ποιητικό υλικό, πλούτο οργάνων και ήχων και επιδίδονται σε μουσική δημιουργία, δρέποντας βεβαίως και πλούσια υλικά αγαθά. Στο ίδιο διάστημα, ή ψαλτική οικογένεια, απομονωμένη πλήρως, αναλώνεται σε ένδοταξικές, εγωϊστικές έριδες και σε ό,τι αφορά τη δημιουργία περιορίζεται σε ανούσιες επαναλήψεις και κατά κανόνα βέβηλες μικροδιασκευές παραδοσιακών έργων.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο τα πράγματα φαίνεται να αλλάζουν. Οί μεν κοσμικοί αρχίζουν να δημιουργούν ψάχνοντας και τις ρίζες της μουσικής μας παράδοσης, τα δε ψαλτήρια όλοένα και επανδρώνονται με σχετικά καταρτισμένους μουσικά ψάλτες.

Σήμερα στο κατώφλι του είκοστου πρώτου αιώνας, σε ποιά κατάσταση βρίσκεται ο ψάλτης και ή βυζαντινή μουσική;

Ο ψάλτης έχει όρισμένες ιδιαιτερότητες, που καλλιεργούμενες σωστά αποτελούν όπλα:

1. Είναι κάτοχος της μουσικής αυτής, της γραφής και της έρμηνείας της με τους ήχους, τα διαστήματά της κ.λπ. που αποτελούν μοναδικότατο και άξιοπρόσεκτο μουσικό πλούτο.

2. Έχει ιδιαίτερη φωνητική μουσική έκφραση, το λεγόμενον ύφος. Η ιδιαιτερότητα αυτή έναντι της δυτικής τεχνοτροπίας όφείλεται κυρίως στη τοποθέτηση της υπερώας κατά την διάρκεια της έρμηνείας, ενώ ή θέσις του δια-

φράγματος είναι ή αυτή. Η θέση της υπερώας κατά μεν την δυτική τεχνοτροπία κλείνει τελείως την επικοινωνία του στοματοφάρυγγα με τον ρινοφάρυγγα, κατά δε την ανατολική τεχνοτροπία παραμένει μικρή επικοινωνία, που επιτρέπει το πέραςμα σε μικρή ποσότητα άερος προς τον ρινοφάρυγγα και εν συνεχεία πρό τις ρινικές κόγχες και ρώθωνες. Έτσι στη μεν δυτική τεχνοτροπία ή χροιά της φωνής διαμορφώνεται κυρίως από τον λάρυγγα, τον λαρυγγοφάρυγγα και την στοματική κοιλότητα, στην ανατολική δε συμμετέχουν και ο ρινοφάρυγγας, οι ρινικές κόγχες, οι ρώθωνες και τα υπερκείμενα ιγμόρεια άντρα και οι μετωπιαίοι κόλποι, που αποτελούν κι αυτά άντηχεία, δονούμενα από το πέραςμα του άερα. Τοιουτοτρόπως με την ανατολική τεχνοτροπία, σε σχέση με την δυτική, έχουμε περισσότερο ζεστή, προσωπική και ανθρώπινη, με μεγαλύτερη άμεσότητα και εύλυγισία φωνητική έκφραση.

Συγχρόνως όμως τον ψάλτη ταλανίζουν σειρά έρωτημάτων:

1. Υπάρχει θεωρητικό που να μην άμφισβητείται;

2. Υπάρχουν μουσικά κείμενα της θείας λατρείας, που να αποτελούν κανόνα για κάθε ψάλτη;

3. Επιτυγχάνει ο ψάλτης τον σκοπό του στο αναλόγιο, δηλαδή κατάνυξη, ανάταση ψυχής, προσευχή του ίδιου και των πιστών;

4. Ικανοποιεί τις μουσικές του ικανότητες και άνησυχίες με την ψαλτική και μόνον;

5. Διακρίνεται από επαγγελματική μουσική συνείδηση;

6. Είναι ικανοποιητικές οι μουσικές του σπουδές;

7. Είναι ή εκκλησιαστική μουσική κατάλληλη για κοσμική παρουσίαση;

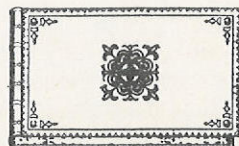
Θά προσπαθήσουμε να δώσουμε άπαντήσεις στα άμείλικτα αυτά έρωτήματα, για να προσεγγίσουμε τη σημερινή εικόνα του ψάλτη:

1. Τα υπάρχοντα σήμερα θεωρητικά, διακρίνονται από πολλές ασάφειες και αυθαίρετες προσεγγίσεις, έτσι ώστε να παραμένουν άωροούμενες άμφισβητήσεις, από τους θεωρητικούς της Βυζαντινής Μουσικής, και διχογνωμίες μεταξύ των έπιφανών ψαλτών δασκάλων. Συχνά άκούγεται ή περίφημος φράση από τους μύστες της μουσικής μας: «Έτσι τα άκούσαμε από τους δασκάλους μας». Είναι έκδηλη ή προσπάθειά τους να άναπληρώσουν άδυναμίες θεωρητικής έρμηνείας.

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Στεφάνου Ε. Ματακούλια
Μητροπολίτου Τριφυλίας και Όλυμπίας
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ

Πραγματική συγκίνηση και βαθύ σεβασμό νιώθει κανείς, όταν βλέπει έναν πολιο Έπίσκοπο της Έκκλησίας, δόκιμο άνδρα της εκκλησιαστικής ζωής, της ποιήσης και της πεζογραφίας, να απευθύνεται προς τους νέους. Και αυτό να το κάνει με άληθινό πόνο, με πείρα, με αγάπη, με τρυφερότητα, έτσι όπως πρέπει να απευθύνεται άμεσα και θερμά ένας πατέρας προς το παιδί του — φυσικό ή πνευματικό.

Μία τέτοια περίπτωση είναι και ο Ποιμενάρχης κ. Στέφανος. Ό οποίος διαμέσου του βιβλίου του απευθύνεται διαχρονικά προς τα νιάτα, για να μιλήσει απευθείας στην καρδιά τους. Να τους πεί για πρακτικά θέματα του καθημερινού βίου, της εκκλησιαστικής ζωής. Και να τους γνωρίσει αναλυτικά τις παραγγελίες του Θεού. Συνάμα να διατυπώσει και παραινέσεις για φρόνηση, άλληλεγγύη, κατανόηση και χριστιανική συμπεριφορά προς τον πλησίον, προς τους γονείς, προς τους εκκλησιαστικούς ποιμένες. Και για το ήθος που πρέπει να διακρίνει τους νέους.

Το βιβλίο αυτό του Σεβασμιωτάτου, δείχνει έμπειρο ανατόμο της ανθρώπινης ψυχής και των προβλημάτων, ιδιαίτερα της νεότητας. Ό,τι γράφει, αποτελεί ένα πνευματικό άνοιγμα επίκαιρης σκέψης, παρατήρησης και προπαντός έγνοιας για τα σύγχρονα προβλήματα της κοινωνίας μας που ξεχωριστά άγγίζουν τους νέους. Τους καταρτίζουν, αλλά και τους ένισχύουν στο δύσκολο δρόμο που καλούνται να περπατήσουν στη ζωή τους.

Άρχιμ. Γεωργίου Καψάνη

Καθηγουμένου Έρας Μονής Όσίου Γρηγορίου

Η ΘΕΩΣΙΣ ΩΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Στην πλημμυρίδα των διαφόρων βιβλίων που καθημερινά βλέπουν το φώς της δημοσιότητας, τα περισσότερα είναι άσχετα με τα σοβαρά προβλήματα της ζωής, του πνεύματος, της τέχνης, της έπιστήμης και του Έπέκεινα. Άσχολούνται με άχυρα. Και δέν υπηρετούν κανένα σκοπό του ανθρώπου. Ούτε βέβαια τον βοηθούν να ξεπεράσει τα προσωπικά και κοινωνικά του άδιέξοδα.

Εύτυχώς όμως που υπάρχουν συγγραφείς, ψυχές

μοναχικές και κάποτε προφητικές, που βιώνουν την καθημερινή άγωνία των ανθρώπων, άγρυπνούν, στοχάζονται και έκφράζουν το βαθύτερο είναι τους. Και έτσι πλουτίζουν με τις έμπειρίες τους και με φώς εύαγγελικό τον άληθινό δρόμο και το σκοπό της ζωής που πρέπει να διανύσουμε.

Ένας τέτοιος συγγραφέας είναι και ο π. Γεώργιος. Άνθρωπος του στοχασμού, της άγιορείτικης άσκησης και της πνευματικής συνέπειας. Ό οποίος και στο βιβλίο του αυτό μάς άνοίγει τους κρουνούς της πατερικής σοφίας. Και μάς υπενθυμίζει το βαθύτερο σκοπό της ζωής του ανθρώπου, που είναι η θέωση. Αυτό μάς λέει είναι το μείζον στον παρόντα βίο. Και σ' αυτό πρέπει να κατατείνουν όλες οι προσπάθειές μας.

Όστόσο η πραγματικότητα λέει ότι περι πολλών τυρβάζουμε σήμερα. Υπερέχει δηλαδή ο άνθρωποκεντρικός και έγωϊστικός ήθικισμός του ανθρώπου. Η προσήλωση των περισσότερων ανθρώπων βρίσκεται στις έπίμονες βιοτικές μέριμνες που άφαιρούν από την ψυχή κάθε δυνατότητα προσωπικής έλευθερίας. Ό άνθρωπος χάνει το έγώ του. Ξοδεύει την ουσία του. Βυθίζεται στο χάος.

Και όμως σκοπός του ανθρώπου πρέπει να είναι η θέωσή του. Να φτάσει κοντά στο Θεό διαμέσου της ταπεινώσης, της άσκησης και των Μυστηρίων της Έκκλησίας.

Γι' αυτά όλα άκριβώς μιλάει με άυθεντικότητα, εύθύνη, αγάπη και καθαρότητα ο π. Γεώργιος, στο βιβλίο του. Και είναι ως να νιώθεις κιόλας το άρωμα, τη λεπτότητα, τη διακριτικότητα, τη χάρη, την εύφροσύνη της πνευματικής έπαφής και της ανάτασης.

Το βιβλίο αυτό είναι ένα σεμνό, μα καθοριστικό για την ένδον ζωή, βιβλίο, έγχειρίδιο άγιορείτικης πνοής και σκέψης, που πρέπει να διαβαστεί από τον κάθε χριστιανό που έπιθυμεί να άνυψωθεί στους άποκαλυπτικούς κόσμους της γνωριμίας με το Θεό.

Συμεών του Μεταφραστού

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Μετάφρ. - Σχόλια Γ. Δ. Παπαδημητρόπουλου

Η συστηματική έκδοση των βίων άγιων της Έκκλησίας μας από την Άποστολική Διακονία, είναι η πιό σοβαρή και έγγυημένη δουλειά που έχει γίνει μετά τον Μιχαήλ Γαλανό.

Πρόκειται για έπιστημονικό, καλογραμμένο έργο, που είναι συνάμα και εύληπτο, κατανοητό από κάθε απλό ανάγνωση, έπειδή άκριβώς άποσκοπεύ στην εύρύτερη διάδοση του άγιολογικού θησαυρού τής Έκκλησίας μας.

Άλλωστε ό μεταφραστής, σχολιαστής και έπιμελητής τής όλης προσπάθειας, όπως και άλλοτε έχουμε γράψει, είναι ό Γ. Δ. Παπαδημητρόπουλος: θεολόγος και φιλόλογος, με βαθιά γνώση των κειμένων, ό όποιος έχει ένσुकύψει σ' αυτό τό διακόνημα με άγάπη, μεράκι και φιλολογική έπιμέλεια.

Τό Μαρτύριο του Άγίου Γεωργίου από τή γραφίδα Συμεών του Μεταφραστή, μαζί με τήν Άκολουθία και τόν Παρακλητικό Κανόνα του Άγίου, είναι ένα συγκροτημένο δημιούργημα. Άποδομένο σε μία ώραία, στρωτή δημοτική γλώσσα. Και με πλούσια εισαγωγή, όπως και στ' άλλα έργα του, που κατατοπίζει και τόν πιό άπαιτητικό ανάγνωση, ό όποιος με εύχάριστο τρόπο μαθαίνει τόν άληθινό βίο και τό μαρτύριο του Άγίου, δίχως εκείνες τις άδολεσχίες που προσθέτουν κατά καιρούς μερικοί «εύσεβείς» συγγραφείς.

Στήν ίδια σειρά και με τήν ίδια μέθοδο, τόν ίδιο συγγραφέα (Συμεών τόν Μεταφραστή) και τόν ίδιο μεταφραστή του Μεταφραστή (Γ. Δ. Παπαδημητρόπουλο) είναι και ό άγαπημένος του λαού μας Άγιος Νικόλαος. Έχει κι αυτός πλούσια βιβλιογραφία και ώραιότερες βυζαντινές εικόνες που κοσμούν τό βιβλίό.

Άγγελικής και Άλέξανδρου Καριώτογλου

ΖΩΝΤΑΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τά τελευταία χρόνια γίνεται μία συστηματική προσπάθεια από σκοτεινές δυνάμεις νά σβήσει τό φώς τής μνήμης και τής άπόδοσης τιμών των Έλλήνων. Νά καταργηθεί κάθε αναφορά στο παρελθόν, στην ιστορία, στην παράδοση.

Οί λεγόμενοι «προοδευτικοί» τιμητές ζητούν νά εξαφανίσουν από τήν έθνική ζωή κάθε δεσμό με τήν ιστορία, με τά κατορθώματα και τις πολιτιστικές επιτεύξεις των Πανελλήνων. Και νά έπικρατήσει πλήρης άδιαφορία, ώστε νά γίνει άχρωμος, ούδέτερος, άπάνθρωπος, ίσοπεδωμένος ό βίος των ανθρώπων, κατάλληλος μόνο για κατανάλωση.

Σ' αυτή τήν άνθελληνική νοοτροπία και μεθόδευση των Γρακύλων, τό βιβλίό «Ζωντανό Σχολείο» από τις εκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ είναι μία γροθιά στο στομάχι. Είναι ένα επαναστατικό γεγονός ενάντια στην παγωνιά τής καρδιάς και τήν πνευματική νέκρωση στην εκπαίδευση. Είναι ένα άκόμα φώς στο σκοτάδι τής ύπουλότητας, τής παγίδευσης και του άφελληνισμού τής νεότητας.

Με τρόπο λεπτό, έξυπνο, έπαγωγό και λογοτεχνικό, οί δύο άξιοι συγγραφείς, με κείμενα έξαιρετικής έπιλογής, προσπαθούν νά επαναφέρουν τή ζεστασιά,

τή χαρά, τόν ένθουσιασμό, τήν πνευματική συγκίνηση και μνήμη μέσα στο Σχολείο. Νά διδάξουν στους διδάσκοντες και στους μαθητές τό σεβασμό στην παράδοση. Τήν καθαρή πίστη στο Θεό και στις άξίες τής πατρίδας και του Έθνους. Νά χρωματίσουν τήν ανθρωπιά που πηγάζει από τό έγκώμιο προς κάθε τί που αξίζει και ιδιαίτερα προς πρόσωπα που άνάλωσαν τό βίο τους για τή διατήρηση του έλληνισμού και τής όρθοδοξίας. Πράγματα που έχει όπωσδήποτε ανάγκη σήμερα ό άνθρωπος που παραπαύει μόνος και άδειος μέσα του. Δίχως τή ζεστασιά τής γιορτής, τής έλπίδας και τής πίστης, που πηγάζουν από τό καθημερινό γιορτάσι του δώρου τής ζωής και των δημιουργικών σχέσεων με τό Θεό και τους συνανθρώπους.

Άγίου Συμεών

Άρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Μετάφρ. Γ. Β. Μαυρομάτη

Μέσα στην πλούσια έκκλησιολογική και άγιολογική εκδοτική δραστηριότητα των εκδόσεων «ΕΠΕΚΤΑΣΗ» είναι και τό βιβλίό - έρμηνεία του άγίου Συμεών πάνω στο «Σύμβολο τής Πίστεως».

Πρόκειται για ένα άπαραίτητο έγχειρίδιο που άνάλυει λέξη προς λέξη τό «Πιστεύω» και δίνει τήν άληθινή εικόνα και τις βαθύτερες έννοιες του «Συμβόλου τής Πίστεως». Και μάλιστα με τρόπο σαφή, καθαρό, εύληπτο και πρωτότυπο για τόν κάθε χριστιανό.

Τό «Σύμβολο τής Πίστεως» δέν είναι μόνο όμολογία πίστεως και δογματικής άναγνώρισης τής έκκλησιαστικής οίκονομίας. Ούτε μόνο έπιβεβαίωση και όρκος. Άλλά και κείμενο γνώσης, παιδείας και κατανόησης του μυστηρίου τής άγάπης του Θεού και τής Άγίας Τριάδας.

Για όλα λοιπόν αυτά ό άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης μιλάει με σαφήνεια και απλότητα στο βιβλίό του. Χρησιμοποιώντας τά Ευαγγέλια, τους Πατέρες και τήν Παράδοση τής Έκκλησίας. Έτσι που νά γίνεται άναλυτικά κατανοητό όλο τό περιεχόμενο, ό τύπος και οί προεκτάσεις του «Συμβόλου». Νά ενισχύεται ή διδασκαλία τής κατήχησης στη λειτουργική ζωή και νά βεβαιώνεται ό βασικός ρόλος τής συμμετοχής του πιστού στην έκκλησιαστική και μυστηριακή ζωή. Πράγμα που είναι και ό βαθύτερος στόχος του βιβλίου.

Φς

Άν θέλεις νά άκούγεται ή φωνή τής Έκκλησίας από τά ραδιοκύματα, ενίσχυσε τό Ραδιοφωνικό Σταθμό τής, τόν 89,4 FM STEREO. Άριθμός λογαριασμού Έθνικής Τραπεζής: 146/558090-03.

Εύγε! Εύγε! Εύγε!

Η περσινή επιτυχία συνεχίζεται. Η Έλληνική Όρνιθολογική Έταιρεία επαναλαμβάνει την έκδηλωση κατασκευής χελιδονοφωλιών που το κοινό υποδέχεται με ιδιαίτερη θερμότητα. Αυτή τη φορά μάλιστα συνδυάζεται με τα δυο μόνιμα πλέον ενημερωτικά περίπτερα που έχει δημιουργήσει στην καρδιά των δυο μεγαλουπόλεων της χώρας, καθιερώνοντας και τις μηνιαίες εκδηλώσεις που θα γίνονται με βάση τα δυο αυτά περίπτερα.

Σε ειδικές εκδηλώσεις που οργανώθηκαν τέλη Μαρτίου, μās κάλεσε να καλωσορίσουμε τους προάγγελους της άνοιξης, τα χελιδόνια, και να ετοιμάσουμε τις φωλιές τους.

Μέλη της περιέμεναν τους μαθητές και το κοινό στον Εθνικό Κήπο (δίπλα στην παιδική χαρά) στην Αθήνα και στην Παραλία της Θεσσαλονίκης (στο Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής δίπλα στο ξενοδοχείο Μακεδονία Παλλάς) για να κατασκευάσουν μαζί τους τεχνητές φωλιές από πηλό. Κάθε παρευρισκόμενος έφτιαξε από μια φωλιά την οποία πήρε στο σχολείο του ή στο σπίτι του για να την τοποθετήσει και να στεγνώσει.

Πέρσι κατασκευάστηκαν περίπου 2.000 φωλιές που οι άνθρωποι τοποθέτησαν για να υποδεχτούν έτσι με τον καλύτερο τρόπο, τα χελιδόνια που έχουν ήδη καταφτάσει από την μακρινή Αφρική. Αν και τα πρώτα εμφανίστηκαν στην Αθήνα στα μέσα Φεβρουαρίου, τα περισσότερα τα αναμένουμε μέσα στον τρέχοντα μήνα, όταν ή άνοιξη πραγματικά έρθει.

Πολλά χελιδόνια έφτασαν στην ίδια ακριβώς φωλιά που γέννησαν και πέρσι, ίσως και πρόπερσι. Άλλα όμως θα ψάξουν μάταια να βρουν τις φωλιές τους που εν τώ μεταξύ καταστράφηκαν από κάποιους που δεν δέχτηκαν να μοιραστούν την κατοικία τους με αυτά. Κάποια άλλα θα δυσκολευτούν να βρουν την απαραίτητη λάσπη που τους χρειάζεται καθώς οι ελεύθεροι χώροι κοντά στις θέσεις που φωλιάζουν και ειδικά στις μεγαλουπόλεις έχουν τοιμεντοστρωθεί ή κτιστεί έντελως.

Είναι λοιπόν στο χέρι μας κάθε χρόνο να αντιστρέφουμε αυτή την κατάσταση και να αποκαταστήσουμε τη φήμη μας απέναντι στους φτερωτούς προάγγελους της άνοιξης, φτιάχνοντας σε μια ώρα μια φωλιά που τα χελιδόνια μπορεί να χρειαστούν

ίσως και 15 ημέρες, με κίνδυνο μάλιστα στο τέλος οι άνθρωποι να τις γκρεμίσουν.

Οι τεχνητές χελιδονοφωλιές από πηλό έχουν ήδη από το 1989 δοκιμαστεί με μεγάλη επιτυχία από την Έλληνική Όρνιθολογική Έταιρεία. Οι φωλιές αυτές εξασφαλίζουν καταφύγιο στα χελιδόνια που δεν μπορούν να βρουν λάσπη (ιδιαίτερα μέσα στις πόλεις) ενώ επίσης εξασφαλίζουν μια ασφαλή θέση για φωλιά αφού οι ιδιοκτήτες των σπιτιών που τοποθετούν τεχνητές φωλιές δεν πρόκειται βέβαια να τις γκρεμίσουν.

Εύγε στους έχοντες την πρωτοβουλία.

Προσοχή!

Ο Σύνδεσμος Πρωτοβουλία Γονέων Ίερās Μητροπόλεως Ίερισοῦ, Άγίου Όρους και Άρδαμερίου μās απέστειλε την ακόλουθη ανακοίνωση, στα τέλη Μαρτίου.

«Η Πρωτοβουλία Γονέων της Ίερās Μητροπόλεως Ίερισοῦ, με άνησυχία μεγάλη πληροφορήθηκε από τα Μέσα Μαζικής Ένημερώσεως τὸν θάνατο 30χρονης κοπέλας από την Αθήνα, μέλους τοῦ παρανόμου Βουδιστικοῦ Κέντρου Τρίχρονης Απομόνωσης, που βρίσκεται στον Χολομώντα Χαλκιδικής. Τὸ γεγονός θορύβησε τὸς κατοίκους της περιοχής και ιδιαίτερος τὸς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι με λύπη τὸ πληροφορήθηκαν. Ὡς γονεῖς συμμετέχουμε στον πόνο και την λύπη της οικογενείας της. Ταυτόχρονα, νιώθουμε άνησυχία καθώς ὁ θάνατος της κοπέλας συνδέθηκε με τὸ χῶρο και τὸ χρόνο διαμονής της στο Βουδιστικό Κοινόβιο.

Δὲν στρεφόμεστε ἐναντίον κανενὸς ὁπαδοῦ ἄλλης θρησκείας. Στρεφόμεστε ἐναντίον τῶν ὑπόπτων παραθρησκευτικῶν ὁμάδων και ὀλοκληρωτικῶν αἱρέσεων, που παγιδεύουν τὰ θύματά τους, τὰ ὀδηγοῦν σε ὀλοκληρωτικὴ ἐξάρτηση, τὰ ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴν κοινωνία, με φυσικὸ ἐπακόλουθο τὴν βλάβη της ψυχικῆς και σωματικῆς τους υγείας.

Ζητάμε τὴν ἐπέμβαση της Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς: α) για τὴν ἐφαρμογή του νόμου που προβλέπει τὴν σφράγιση και κατεδάφιση του παρανόμου Κέντρου, και β) τὴν διαλεύκανση τῶν συνθηκῶν του θανάτου της νεαρῆς κοπέλας.

Εἶναι ἀνάγκη να τεθῆ φραγμὸς στην ἀνεξέλεγκτη δράση τῶν αἱρέσεων, για να προστατευθοῦν τὰ ἀνύποπτα θύματά τους».

Μ. Μελ.